

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Rychnov nad Kněžnou a okolí ve vzdělávací oblasti
Člověk a jeho svět na 1. stupni základní školy**

Diplomová práce

Autor: Sabina Faltová
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Sabina Faltová

Studium: P121354

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: **Rychnov nad Kněžnou a okolí ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět na 1. stupni základní školy**

Název diplomové práce AJ: Rychnov nad Kněžnou and its outskirts in the educational area "The people and their world" at 1st stage of primary school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce je vytvořit metodickou příručku pro učitele 1. stupně ZŠ pro výuku prvouky, přírodovědy a vlastivědy. Teoretická část je zaměřena na charakteristiku města Rychnov nad Kněžnou a s ní spojené osobnosti, historický a kulturní vývoj, přírodní zajímavosti a typy na výlety do nejbližšího okolí. Praktická část je tvořena z metodického materiálu pro učitele a pracovních listů pro žáky na 1. stupni ZŠ. Účelem je seznámit žáky s novou látkou, procvičit a upevnit získané poznatky. Součástí diplomové práce je obrazový materiál a část věnovaná reflexi metodického materiálu s důrazem na pracovní listy.

POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel (1996). Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko. Rychnov nad Kněžnou: OMOH. 80-900902-6-5. IMLAUF, Lubomír, NOVÁKOVÁ, Miroslava a kol. (2005). Rychnov nad Kněžnou: brána Orlických hor. Nové Město nad Metují: Pro Město Rychnov nad Kněžnou vydal Fotoateliér Imlauf. ISBN 80-903514-0-9. LUKÁŠEK, Josef (2001). Pohádky z Orlických hor II. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-86042-39-1.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 24.1.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 4. 6. 2017

Poděkování

Děkuji paní doc. PeadDr. Martině Maněnové, Ph.D., za odborné vedení práce, věnovaný čas a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytla.

Anotace

FALTOVÁ, Sabina (2017). *Rychnov nad Kněžnou a okolí ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět na 1. stupni základní školy*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 96 s.

Tato diplomová práce je zaměřena na město Rychnov nad Kněžnou a jeho okolí. K této oblasti se vztahuje deset vytvořených pracovních listů, které jsou také součástí diplomové práce. Tyto pracovní listy jsou určeny pro žáky prvního stupně základní školy a učitel je uplatní při práci s tematickým okruhem Místo, kde žijeme, který patří do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět v Rámcovém vzdělávacím programu. Teoretická část práce je věnována charakteristice města Rychnov nad Kněžnou, jeho historickému vývoji, geografii, vodstvu, významným kulturním památkám, rodákům, osobnostem města a kulturnímu dění ve městě. Dále jsou zde uvedeny tipy na výlety do nejbližšího okolí a popsán průmysl na Rychnovsku. Praktická část vymezuje vzdělávací oblast Člověk a jeho svět a tematický okruh Místo, kde žijeme. Stěžejní část praktické části tvoří metodický materiál pro učitele a soubor pracovních listů. Tato část obsahuje i reflexi metodického materiálu a vytvořených pracovních listů učiteli z praxe a studenty pedagogické fakulty.

Klíčová slova:

didaktické prostředky, pracovní listy, Rychnov nad Kněžnou, Orlické hory

Annotation

FALTOVÁ, Sabina (2017). *Rychnov nad Kněžnou and its outskirts in the educational area "The people and their world" at 1st stage of primary school*. [Diploma Dissertation]. Hradec Králové: Fakulty of Education, University of Hradec Králové. 96 pp.

The diploma thesis focuses on the city Rychnov nad Kněžnou and its surroundings. The thesis also contains ten worksheets, which are concerned with this area. The worksheets are intended for students of primary school and teachers can use it in working with thematic focus on The “Place Where We Live”, which belongs to the educational area “Man and his World” in the Framework Education Programme. The theoretical part deals with the characteristics of the city Rychnov nad Kněžnou, its historical development, geography, waters, important cultural monuments, natives, personalities of the town and cultural events in the city, tips for trips in its surroundings and industry of Rychnov nad Kněžnou area. The practical part delimits the educational area „Man and his World“ and thematic area „The Place Where We Live“. The main part of the practical part contains methodological materials for teachers, the set of worksheets, reflection of methodological material and created worksheets of teachers with experience and students of Faculty of Education.

Keywords:

didactic resources, worksheets, Rychnov nad Kněžnou, The Eagle Mountains

Obsah

1	Úvod	10
2	Město Rychnov nad Kněžnou	12
2.1	Historie	12
2.1.1	Vznik a původ jména města.....	12
2.1.2	Od první písemné zmínky do konce 15. století	12
2.1.3	Páni z Pernštejna.....	13
2.1.4	Rychnov od 2. poloviny 16. století do 1. poloviny 17. století.....	14
2.1.5	Město před třicetiletou válkou	14
2.1.6	Kolowratští páni.....	15
2.1.7	Židovská obec	16
2.1.8	20. a 21. století v Rychnově nad Kněžnou	17
2.1.9	Vznik městského znaku	18
2.2	Geografie.....	19
2.2.1	Základní informace	19
2.2.2	Poloha	19
2.2.3	Povrch	20
2.2.4	Vodstvo.....	21
2.2.5	Rozhledny	21
3	Brána Orlických hor	23
3.1	Geomorfologické členění	23
3.2	CHKO Orlické hory, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, přírodní památky	24
3.3	Pevnosti.....	24
4	Významné památky města Rychnova nad Kněžnou	26
4.1	Kolowratský zámek.....	26
4.1.1	Muzeum a galerie Orlických hor	26

4.1.2	Chaloupky	26
4.2	Kostel Nejsvětější Trojice	26
4.3	Zvonice a zvon Kryštof	27
4.4	Židovská synagoga	27
4.5	Kostel svatého Havla	27
4.6	Muzeum hraček	28
5	Významní rodáci a osobnosti Rychnova nad Kněžnou	29
5.1	Hudebníci	29
5.1.1	Jiří Rychnovský	29
5.1.2	Jiří Šlitr	29
5.1.3	Rudolf Rokl	30
5.2	Spisovatelé	30
5.2.1	Magdalena Dobromila Rettigová	30
5.2.2	Karel Poláček	31
5.2.3	František Martin Pelcl	31
5.3	Další významné osobnosti a rodáci	32
5.3.1	Otmar Vaňorný	32
5.3.2	Roman Šebrle	32
6	Kulturní akce města Rychnova nad Kněžnou	33
6.1	Šlitrovo jaro	33
6.2	Poláčkovo léto	33
6.3	Rychnovská osmička	34
6.4	Vánoční výstava betlémů	34
7	Významné památky v okolí Rychnova	35
7.1	Zřícenina hradu Potštejn	35
7.2	Potštejnský zámek	35

7.3	Zámek v Doudlebách nad Orlicí	35
7.4	Zámek v Kostelci nad Orlicí	36
7.5	Zámek v Častolovicích.....	36
7.6	Vamberecké muzeum krajky.....	37
8	Průmysl na Rychnovsku	38
8.1	Strojírenský průmysl	38
8.2	Dřevozpracující průmysl.....	38
8.3	Hutní průmysl.....	39
8.4	Potravinářský průmysl	39
9	Pracovní list jako didaktický prostředek	40
9.1	Didaktické prostředky	40
9.2	Teorie pracovních listů.....	42
9.2.1	Funkce pracovních listů	43
9.2.2	Klady a zápory pracovních listů	43
10	Metodický materiál a pracovní listy na Rychnovsko	44
10.1	Vazba na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	44
10.2	Tvorba pracovních listů.....	46
10.3	Vytvořené pracovní listy	48
10.4	Reflexe pracovních listů.....	78
10.4.1	Mé zhodnocení pracovních listů.....	78
10.4.2	Reflexe od učitelů z praxe a studentů pedagogické fakulty.....	79
11	Závěr.....	81
12	Seznam použitých zdrojů	83
13	Seznam příloh.....	96

1 Úvod

Rychnov nad Kněžnou leží v Královéhradeckém kraji, má historické kořeny, vztahují se k němu i mnohé české literární osobnosti. V okolí je zajímavá příroda, která nás pomalu vpuští svou pomyslnou branou do Orlických hor.

Znát město, ve kterém člověk žije, je podle mého názoru důležité. Zjišťovala jsem, kolik informací má o svém rodném městě moje desetiletá sestra. Od žákyně páté třídy bych očekávala alespoň minimální přehled, který zahrnuje názvy památek, jména několika historických osobností a geografické znalosti. Byla jsem zaskočena tím, jaké nedostatky v této oblasti má. Během praxe na základních školách v Rychnově nad Kněžnou, se mi bohužel potvrdilo, že ani její vrstevníci nedisponují očekávanými vědomostmi. Toto zjištění bylo pro mě podnětem k napsání diplomové práce na téma Rychnov nad Kněžnou a okolí ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

Cílem diplomové práce je touto cestou přiblížit město Rychnov nad Kněžnou nejen žákům, ale také i učitelům prvního stupně základní školy, a to po stránce historické, geografické i z pohledu přírodovědného. Vhodné materiály o okolí Rychnovska, které jsou k dispozici pro žáky 1. stupně základní školy, se zabývají tematikou pověstí a pohádek. Autoři těchto knih se snaží dětem přiblížit město Rychnov nad Kněžnou a jeho okolí poutavými příběhy, méně však děti seznamují s faktografickými údaji.

Rozhodla jsem se pro vytvoření pracovních listů, které žákům nabídnou ucelené informace o Rychnovsku. Pracovní listy považuji za jeden z nejvhodnějších didaktických prostředků, protože se dají využít dle různorodých funkcí. Učitel s nimi může variovat a aplikovat je v různých organizačních formách, např. při skupinové, frontální a individuální výuce a přizpůsobit je situaci a atmosféře ve třídě.

Vytvořené pracovní listy učitel uplatní při práci s tematickým okruhem Místo, kde žijeme, který patří do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět v Rámcovém vzdělávacím programu. Pomocí těchto pracovních listů žák pozná své město, ve kterém žije, bude schopný o něm mluvit, popsat ho a vyprávět o zajímavostech, které se zde nacházejí. Cílem teoretické části je zaměření se na charakteristiku města Rychnov nad Kněžnou a

s ní spojené osobnosti, historický a kulturní vývoj, geografické poznatky a tipy na výlety do nejbližšího okolí. Cílem praktické části je vytvořit metodický materiál pro učitele a pracovní listy pro žáky prvního stupně základní školy. Součástí jsou také reflexe pracovních listů od učitelů z praxe a studentů pedagogické fakulty.

2 Město Rychnov nad Kněžnou

V této teoretické části diplomové práce je charakterizována oblast Rychnovska s konkrétním zaměřením na samotné město Rychnov nad Kněžnou. Popsán je jeho historický vývoj, dále vznik městského znaku, geografie, brána Orlických hor a vodstvo.

2.1 Historie

Cílem této podkapitoly je informovat o významných historických meznících, které měly vliv na vývoj města od vzniku a původu jména města až po současnost. Dále je zmíněna událost, která vedla ke vzniku znaku města Rychnova nad Kněžnou.

2.1.1 Vznik a původ jména města

Dodnes není znám přesný vznik názvu a jeho konkrétní vysvětlení. V regionálních pověstech je psáno, že se Rychnov dříve nazýval Rychlov. Toto označení si získal podle rychlého běhu jelena. Historikové města jsou jiného názoru a uznávají několik možných variant. Jedním z původních označení města je Richenawe. Toto pojmenování pochází z latiny a lze ho volně přeložit jako lesní újezd. Část jazykových badatelů přisuzuje jménu slovanský původ, protože tu bývalo lučinaté údolí, kterému naši předkové říkali Rajnava. S postupem času byl tento výraz měněn na Reichnava, Richnava, Rychnov. Většina historiků vychází z pojmenování v němčině auf der reichen Aue, což v překladu znamená na bohaté nivě. (Strážnická, Šrom, Juza 1988; Imlauf, Frýzek 2008)

Pojmenování Rychnov bylo užíváno do začátku 16. století. Od té doby bylo k němu připojeno Soukenický, protože lidé, kteří zde bydleli, se zabývali soukenictvím. Rychnovské sukno bylo velmi kvalitní a bylo známo nejen v Čechách, ale i ve Slezsku. Od druhé poloviny 19. století se ustálil název Rychnov nad Kněžnou, díky řece Kněžná, která městem protéká. (Imlauf, Frýzek 2008)

2.1.2 Od první písemné zmínky do konce 15. století

Prvního února roku 1258 je datována první písemná zmínka o existenci města. Dějiny Rychnova nad Kněžnou se zaznamenávají od zmíněného roku. Heřman z Rychnova neboli Heřman z Drnholce je zapsán v listině českého krále Přemysla Otakara II. jako první majitel daného území. (Dvořák, 1938; Strážnická, Šrom, Juza 1988) Jádrem a

základem celé osady byl dřevěný hrad, o jehož umístění se spekuluje. Podle doložených záznamů se většina historiků přiklání k variantě, že hrad stával na místě dnešní budovy městského úřadu. (Novák, 1960)

Nástupci Heřmana z Drnholce byli bratři Jetřich a Albrecht z Rychnova, kteří udělili soukenickým mistrům cechovní řád. Tato listina má důležité postavení v dějinách české diplomacie, protože je to druhá nejstarší dochovaná česky psaná listina. (Strážnická, Šrom, Juza 1988) Jan Rychnovský se stal majitelem panství od roku 1456. Jeho zásluhou byl roku 1471 udělen rychnovským řezníkům cechovní řád, kteří rozvíjeli své řemeslo, a ve městě tak bylo založeno patnáct masných obchodů. (Dvořák, 1938; Strážnická, Šrom, Juza 1988) „*Soukeníkům bylo potvrzeno postavení valchy i zřízení dvou struh a rychnovští mohli sami rozhodovat o svém jmění.*“ (Dvořák, 1938, s. 13)

Rychnovu byl udělen městský znak českým králem Vladislavem II. Od té doby měl také Rychnov právo pečetit zeleným voskem. Dále mohly být konány dva výroční trhy. První byl ve středu po sv. Vítu a druhý v pondělí po sv. Matouši. (Strážnická, Šrom, Juza 1988) Plynul čas a město se postupně rozvíjelo, v okolí se sdružovalo několik náboženských sborů, ale hlavní byl v Rychnově. Byla založena škola a postavena zvonice v podměstí. Rychnov byl sídlem konání pěti významných sněmů, z nichž poslední se uskutečnil v roce 1500. (Dvořák, 1938)

2.1.3 Páni z Pernštejna

Od roku 1497 patřilo rychnovské panství Vilému z Pernštejna, protože ho odkoupil od pánů z Rychnova. Nebyl to jeho jediný majetek, dále mu náleželo litické, častolovické a rychemburské panství. Byl to blízký přítel krále Vladislava, který mu „*postoupil panství potštejnské.*“ (Dvořák, 1938, s. 14)

Tovaryšská artikule se nazýval nový cechovní řád, který udělil v roce 1513 Vilém z Pernštejna rychnovským soukeníkům. Od toho roku se pořádala cechovní slavnost Soukenický doušek. Slavnost byla takto nazývána, protože se při ní z *cechovního poháru uděloval přípitek – doušek.*“ (Strážnická, Šrom, Juza 1988, s. 20)

Po smrti Viléma z Pernštejna převzal panství jeho syn Vojtěch. „*Potvrdil rychnovským soukeníkům vlastnictví mlýna a povolil jim, aby jej přestavěli na valchu. V téže listině ukládá povinnost poplatku pro soukenický cech k vydržování rychnovského špitálu (chudobince).*“ (Strážnická, Šrom, Juza 1988, s. 20)

2.1.4 Rychnov od 2. poloviny 16. století do 1. poloviny 17. století

Po smrti pánů z Pernštejna získali rychnovské panství Habsburkové. Prvním z nich byl v roce 1560 Ferdinand I., díky kterému Rychnov mohl užívat stejná práva, jako měla královská města. Povolil měšťanům volné stěhování a pro rychnovské kožešníky zajistil udělení cechovního řádu. Jeho následovníkem byl Maxmilián II., který nezasahoval do městských práv a privilegií, které rychnovským obyvatelům udělili předchozí králové či páni. Jeho zásluhou došlo k povznesení města, protože *pronajal na 12 let městu důchody a platy z rychnovského panství.*“ (Strážnická, Šrom, Juza 1988, s. 21) Za souhlasu císaře Maxmiliána II. byla 1. února roku 1577 rychnovská práva zaznamenána do zemských desek. Dalším Habsburkem, který zasáhl do dějin města, byl Rudolf II. Jeho zásluhou bylo, že se v Rychnově mohl konat třetí výroční trh, který připadal na den 13. prosince. Roku 1577 koupil rychnovské panství Burjan Trčka z Lípy. V této době získali měšťané právo svobodně se rozhodnout, ve kterém mlýnu se bude mlít obilí. Velkým krokem bylo, že *„zrušil roboty měšťanům a změnil je na šosovní poplatek.“* (Strážnická, Šrom, Juza 1988, s. 22) Město mělo výsadní právo na obchod se solí a vínem. Dal obci darem dříví na vodovod, který se budoval. Nechal postavit pivovar, který dodnes stojí u řeky Kněžny. (Strážnická, Šrom, Juza 1988)

Před koncem 16. století Burjan Trčka z Lípy prodal panství Kryštofu Betengelovi. Všechna dříve udělená městská práva byla potvrzena. Na jeho žádost byl postaven kostel Nejsvětější Trojice, který patří mezi uznávané rychnovské památky. Po roce 1623 vystřídal město několik pánů. Vše se ustálilo v roce 1640, kdy rychnovské panství získal rod Kolowratů. (Strážnická, Šrom, Juza 1988)

2.1.5 Město před třicetiletou válkou

Před třicetiletou válkou město vzrůstalo. Byly zde vybudovány obecní lázně, které byly veřejné. Obyvatelé je často využívali k relaxačním účelům. V údolí města se rozkládala rozlehlá panská zahrada, ke které vedla cesta z náměstí. Budování náměstí trvalo delší dobu kvůli jeho komplikované poloze, která byla nerovná a složitá na upravení.

Uprostřed náměstí byl rybníček, který sloužil nejen jako zásobárna vody při požárech, ale také k praní prádla či letním radovánkám. Poblíž stával radní dům, kde se scházeli konšelé, purkmistr, primátor a spravovali město. Za náměstím se tyčil kostel sv. Havla. Byla to jediná svatyně nacházející se v Rychnově do roku 1558. (Kouřil, Svoboda 1924)

V této době nechal Kryštof Betengel postavit poblíž kostela Nejsvětější Trojice čtverhrannou zvonici z opuky, jejíž venkovní stěny byly obloženy pískovcovými kvádry. Domů ve městě přibývalo a vznikaly tak nové ulice, které byly různě pojmenovávány, např. Panská, Židovská, Svatohavelská, Na Láních a další. (Kouřil, Svoboda 1924)

V Rychnově převažovaly dřevěné stavby, protože okraj města tvořilo zalesněné území. Rychnovští tak měli v blízkosti dostatečné množství stavebního materiálu. Ulice zaplňovaly domky, které byly buď celé ze dřeva, nebo ojediněle s kamenným základem. Výjimku tvořily kostel, panský dům, pivovar a dům zemana. V této době se obyvatelům města dařilo dobře. (Kouřil, Svoboda 1924)

2.1.6 Kolowratští páni

Albrecht Libštejnský z Kolowrat koupil rychnovské panství v roce 1640. Nástupcem byl jeho syn František Karel I. Libštejnský z Kolowrat, který k zděděnému panství připojil další území. Byly to dnešní Černíkovice. Nařídil postavení nového zámku. Kostel Nejsvětější Trojice nechal přestavět a vybudovat v něm rodinnou hrobku. Zasloužil se o udělení nového cechovního řádu pro pekaře, mlynáře a perníkáře. Zámek byl zničen požárem, a proto František Karel I. zařídil jeho renovaci. Významným krokem bylo, že založil nadaci, díky které začala výstavba piaristické koleje. Po jeho smrti připadlo panství Františku Karlu II. Libštejnskému z Kolowrat. Piaristická kolej byla dostavěna. Pokračovalo se v přestavbě zámku a vzniklo i jeho druhé poschodí. V této době ve městě existovalo dvanáct cechů. Když František Karel II. zemřel, panství zdědil jeho syn František Josef I. Libštejnský z Kolowrat. „*Do rychnovských dějin se vepsal především tím, že 4. dubna 1754 stvrdil městu udělená práva a povinnosti pod názvem Obecní zřízení. Jednalo se o záležitosti majetkové, finanční, právo městské pečeti a čtyř výročních trhů.*“ (Imlauf, Frýzek 2008, s. 103) Když zemřel František Josef I., nebyl jeho syn František Josef II. Libštejnský z Kolowrat ještě zletilý. Filip Krakowský z Kolowrat ho zastoupil na dobu nutnou. (Imlauf, Frýzek 2008)

František Antonín Libštejnský z Kolowrat převzal panství po svém otci na počátku 19. století a panství začalo vzkvétat. Kostel Nejsvětější Trojice byl znovu přestavěn. Na vydlážděném náměstí byla zbořena dřevěná kašna a postavena nová kamenná. V tuto dobu se rychnovské panství řadilo k největším ve východních Čechách. Protože František Antonín neměl nástupce, dostalo se panství do příbuzného rodu Lützow. (Imlauf, Frýzek 2008)

Zdeněk starší Krakowský z Kolowrat byl významným majitelem panství od druhé poloviny 19. století. Po příchodu do Rychnova začal užívat přízvisko Libštejnský. Nechal upravit rychnovský zámek a vybudovat u něho park, který se táhl až ke kostelu Nejsvětější Trojice. Podporoval umění. Pod jeho záštitou proběhlo několik výstav, napomáhal ochotnickému spolku Tyl a díky těmto činům byl jmenován jeho čestným členem. (Imlauf, Frýzek 2008)

Na počátku 30. let 20. století převzal panství Zdeněk mladší krakovský Libštejnský z Kolowrat, který byl vystudoval rychnovské gymnázium, věnoval se heraldice a genealogii. Othmar Krakowský-Libštejnský z Kolowrat se stal na čas správcem Rychnova. Před koncem druhé světové války rychnovský majetek přešel pod německou nucenou správu a nakonec byl znárodněn. (Imlauf, Frýzek 2008)

Navraceného majetku se ujal Kryštof Jaroslav Kolowrat Krakowský-Libštejnský. Dnešní majitel celého panství se jmenuje Egon Kolowrat Krakowský-Libštejnský. (Imlauf, Frýzek 2008)

2.1.7 Židovská obec

První zmínka o židech, kteří se v Rychnově usadili, je z první poloviny 16. století. „V první polovici 17. stol. měli rychnovští židé svou školu, k níž byl průchod jiným domem. Škola ustanovena byla pro synagogu, studie židovské (školu) a byt rabínův. V synagoze byly stolice mužské a ženské a počet obou byl omezen.“ (Kouřil, Svoboda 1924, s. 126) Židovská obec je prodávala rodinám, které je buď odkazovali svým potomkům, nebo rozprodávali. (Kouřil, Svoboda 1924)

Synagoga, která pocházela ze 17. století, byla zničena požárem. Znovu postavena byla v roce 1782 a postupně se modernizovala. Během okupace byla velmi drancována. Z vnitřního zařízení nezbylo téměř nic. Kompletní rekonstrukce proběhla před koncem 20. století a v synagoze bylo založeno židovské muzeum Podorlicka. Roku 1616 se datuje vybudování židovského hřbitova se smuteční síní rychnovské židovské obce. Hřbitov se nachází nad městem a je zde ke zhlédnutí přes 360 náhrobních kamenů. (Imlauf, Nováková, Kos, Tydlitát 2007)

2.1.8 20. a 21. století v Rychnově nad Kněžnou

První světová válka tak jako každá jiná válka sebou nesla velké množství negativ. Město bylo pustošeno, obyvatelstvo strádalo. Za války zemřelo několik desítek rychnovských občanů. Na jejich památku se 8. května 1917 konala stromková slavnost, během které byly u kostela sv. Havla vysazeny tři lípy. (Kouřil, Svoboda 1924)

Na oslavu konce první světové války se lidé každoročně shromažďovali na náměstí, procházeli rychnovskými ulicemi, zpívali národní hymnu a národní písně. Byly vyvěšovány české a slovenské prapory. Lidé nosili trikolóru jako symbol vlastenectví. (Kouřil, Svoboda 1924)

Hospodářská situace se však nelepšila. Nespokojenost obyvatel přerostla ve všeobecnou stávkou, kterou museli v červenci roku 1920 usměrňovat vojáci a četníci. Nebylo tomu ani jinak s nástupem 30. let 20. století. Život ve městě byl ovlivněn nejen okolnostmi, které se děly v naší republice, ale především v celé Evropě. Němečtí vojáci se zmocnili kasáren, louky za městem upravili na cvičiště. Nedaleko cihelny byla zbudována střelnice. Okolo města byly postaveny obranné zákopy a mosty byly podminovány. Po skončení druhé světové války německá armáda odešla z města a 9. května roku 1945 obsadili Rychnov sovětsí vojáci. V tomto období zde žilo přibližně 5077 obyvatel. (Imlauf, Frýzek 2008)

Město bylo modernizováno výstavbou panelových domů v 70. a 80. letech 20. století. Byla otevřena velkoobchodní Kněžna, která existuje dodnes. Od revolučního roku 1989 se obce Jahodov, Lukavice, Slemeno a Synkov osamostatnily. Od té doby je Rychnov rozdělen na tyto oblastní části: Rychnov, Panská Habrová, Dlouhá Ves, Jámy, Roveň, Lipovka, Litohrady, Lokot. (Imlauf, Frýzek 2008)

2.1.9 Vznik městského znaku

Rychnov nad Kněžnou má ve znaku pannu na jelenu. Znaky měst vznikají zpravidla na základě pověstí a ten rychnovský není výjimkou. Pověst vypráví o tom, že na pasece pracovali dřevorubci. Vyvraceli kořeny pokácených stromů. Nejsilnějším z nich byl Ondřej. Toho dne byl zasněný, vzpomínal na svou milou Jitku, která sloužila u rychnovského pána Heřmana. Ten pořádal významný hon. Sjeli se na něj páni z blízkého okolí, dokonce i pán z rychmberského hradu, ale svou dceru pannu Ofku nechal doma, přestože by tak ráda jela s ním. Panna Ofka se proto rozhodla, že se pojede projet na svém jelenu Hubertovi do údolí, kde by se mohla náhodně potkat s družinou. Posadila se na jelena, chytla se ho okolo krku a jelen se rozběhl. Ve Včelném lese zaznělo troubení lesních rohů a výskání. Hubert se splašil a uháněl do neznámých končin lesa. Panna Ofka se snažila jelena zkrotit, ale marně, proto volala o pomoc. Uslyšeli ji dřevorubci a rozběhli za hlasem. Zahlédli ji, právě když se jelen i s pannou na hřbetě blížil ke skalám. Statečný Ondřej jelenovi nadběhl a hodil mu do cesty kmen břízy. Hubert prudce zastavil a panna Ofka spadla do trávy. Měla bledé tváře, po čele jí stékaly kapky krve a šaty měla roztrhané od houští. Ondřej pannu vzal do náruče a nesl ji na hrad, kde se již hodovalo po úspěšném lovu. Dřevorubec vstoupil do sálu s Ofkou v náručí, hudba utichla. Mládenec předal pannu do náručí pana Heřmana a vše mu vyprávěl. Mezitím se Ofka vzpamatovala z leknutí a byla ráda, že má na blízku nejen svého otce, ale také i pana Heřmana, který se jí líbil. Za tento statečný čin Heřman prohlásil Ondřeje rychtářem, propustil ze svých služeb Jitku, kterou si pak Ondřej vzal za ženu. Vše nakonec skončilo dobře. (Mach, Matouš, Juza 2002)

Za krále Vladislava II. byl rychnovským obyvatelům povolen znak panna na jelenu. Znak města vytesal do kamene František Novák a umístil na budovu okresního úřadu. Akademický sochař Jan Moravec vytvořil bronzový znak města, který byl upevněn nad vchod městské spořitelny. (Dvořák, 1939)

2.2 Geografie

2.2.1 Základní informace

*„Pod horami Orlickými
tam, kde Kněžná břehy svými
Zdobí krásný, slavný kraj,
tam jest všude pravý ráj,
a v tom ráji Pelcla město,
město Rychnov, domov můj!“*
(Imlauf, Frýzek, 2008, s. 97)

V dnešní době patří bývalý okres Rychnov nad Kněžnou mezi často navštěvované lokality. Nachází se zde nejen velké množství kulturních památek, ale i malebná příroda a různá rekreační střediska. Samotná rozloha města Rychnova nad Kněžnou činí 3495 ha. Žije zde přes jedenáct tisíc obyvatel. Starostou města je Ing. Jan Skořepa. Jak již bylo výše uvedeno, město se skládá z osmi oblastních částí. (Město a samospráva, 2017)

Nachází se zde pět mateřských škol. Základní vzdělávání je žákům poskytováno ve čtyřech základních školách. Svůj talent mohou děti rozvíjet v základní umělecké škole a volný čas trávit v zájmových kroužcích pořádaných Domem dětí a mládeže. Střední vzdělávání umožňuje buď Gymnázium Františka Martina Pelcla, nebo Střední průmyslová škola, která nabízí tříleté i čtyřleté obory. Absolventi maturitních oborů mohou pokračovat ve studiu na Vyšší odborné škole v Rychnově nad Kněžnou.

2.2.2 Poloha

Rychnov nad Kněžnou je jedním z pěti bývalých okresních měst Královéhradeckého kraje v severovýchodních Čechách. Jeho přesná poloha je 50° 09'47,2'' severní šířky a 16° 16' 27,2 '' východní délky. Město je situováno na Orlické tabuli při řece Kněžná. Nadmořská výška dosahuje 320 metrů nad mořem. (Město a samospráva, 2017)

2.2.3 Povrch

Povrch bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou rozkládající se na východním cípu Královéhradeckého kraje je rozmanitý. Na jihozápadě této oblasti jsou roviny. Střední část tvoří pahorkatiny, které mírně stoupají. Celé území na západě uzavírají Orlické hory, které jsou Podorlickou pahorkatinou odděleny od Orlické tabule a Svitavské pahorkatiny. Z jihu přiléhá k horám Zábřežská vrchovina. Na východě sousedí s Kladskou kotlinou a na severu s Kladskou kotlinou. Nedaleko města Týniště nad Orlicí se nachází nejnižší bod s nadmořskou výškou 246 m. Nejvyšším vrcholem někdejšího okresu a zároveň Orlických hor je Velká Deštná, která dosahuje 1115 m. n. m. Mezi další významné vrcholy patří Koruna 1094 m. n. m., Malá Deštná 1090 m. n. m., Vrchmezí 1084 m. n. m., Sedloňovský vrch 1050 m. n. m. a další. Můžeme zde navštívit dvě národní přírodní rezervace, dvanáct přírodních památek a dvacet přírodních rezervací. (Zahajský 2003; Charakteristika okresu Rychnov nad Kněžnou, 2016; Brandos, 2017)

Konkrétně město Rychnov nad Kněžnou má na svém okraji přírodní park Les Včelný ležící v povodí Javornického potoka. Dříve bylo území pokryto dubohabrovými háji, dnes převládají jehličnaté stromy, v některých částech i smíšené porosty. Roste tu přes 400 druhů rostlin, mezi které patří okrotice bílá, lilie zlatohlávek, střevlíček pantoflíček a mnoho dalších. Na severovýchodě parku bylo vybudováno Ivanské jezero, v jehož blízkosti žije několik druhů obojživelníků, např. ropucha obecná, skokan hnědý a ještěrka živorodá. V korunách stromů jsou k zahlédnutí káně lesní, budníček lesní, sýkora parukářka, puštík obecný nebo králíček ohnivý. (Jelínek, 2015; Přírodní park Les Včelný 2017)

V údolí se nachází městské koupaliště, které je v horkých dnech hojně navštěvováno nejen rychnovskými obyvateli. Na okraji lesa směrem k obci Javornice stojí letovisko Studánka, které od 17. století slouží jako rekreační a lázeňské zařízení. (Krám, 2014)

V lese jsou i další zajímavá místa, ke kterým se vztahují různé příběhy a pověsti, podle nichž získaly svůj název. Jsou jimi např. Čertova skála, Čertův kámen, Studánka, Ivanská skála, Perníková chaloupka.

2.2.4 Vodstvo

Hlavními vodními toky Rychnovska jsou Divoká Orlice, Tichá Orlice a Bělá. Divoká Orlice pramení v Polsku v rašeliništích u Zielence. Tato řeka je přírodní hranicí mezi naší republikou a Polskem. Na řece se nachází přírodní rezervace Zemská brána, na tomto území se tok řeky stáčí na jih a pokračuje dál k přehradě Pastviny. S Tichou Orlicí se stéká v řeku Orlici u města Týniště nad Orlicí. K důležitým přítokům Divoké Orlice patří Zdobnice, Kněžná, Bělá a Rokytanka. Pramen Tiché Orlice se nachází na jesenickém území v západní části Jeřábu. Významné přítoky této řeky jsou Třebechovka, Řetovský potok, Potočnice a Čermná. (Lukášek, 1994) Řeka Bělá má pramen na jižním svahu Vrchmezí v Orlických horách. Jejím největším přítokem je řeka Kněžná, dalšími přítoky jsou Huťský potok, Lakotský potok, Deštná a Koutský potok. Do Divoké Orlice se vlévá pod Častolovicemi. (Fortinová, 2010)

Rychnovem nad Kněžnou protéká řeka Kněžná. Původně byla tato řeka označována jako Kněžská. Od 18. století existuje dnešní název Kněžná, který vznikl podle toho, že povodí této řeky patřilo církvi. Pramen řeky se nachází severovýchodně od Uhřínova v 800 metrech nad mořem. Javornický potok ústí z levé strany do řeky v Městské Habrové. Do řeky Bělé se vlévá u Častolovic a její povodí je necelých 100 km². (Imlauf, Frýzek 2008; Strážnická, Šrom, Juza 1988)

Na horním toku Divoké Orlice byla ve 40. letech postavena přehradní nádrž Pastviny. Přehradní hráz s hydroelektrárnou poskytuje nádherný pohled na přehradní jezero, které je přibližně sedm kilometrů dlouhé, a na vyrovnávací nádrž Nekoř. V letních dnech lidé přehradu využívají nejen k rekreačním účelům, ale i vodním sportům, např. vodnímu lyžování, potápění a windsurfingu. (Přehrada Pastviny, 2017)

2.2.5 Rozhledny

Na Suchém vrchu je vystavěna Kramářova chata s betonovou rozhlednou, která je přístupná celoročně a tvarově připomíná hřib. Nabízí široký výhled do okolí na Orlické hory, Jeseníky, Králický Sněžník i Polskou republiku. (Rozhledna Suchý vrch, 2017)

Rozhledna Andrlův chlum má ocelovou konstrukci a stojí nedaleko Ústí nad Orlicí. Její výška činí 49,4 m. K vyhlídkové plošině je nutno vyšlapat 183 schodů po spirálovitěm točitém schodišti. (Brandos, 2011)

Poblíž Lanškrouna se tyčí dřevěná rozhledna Lázek s šindelovou střechou, která má celkem pět pater a nejvyšší vyhlídkové patro je umístěno v sedmnácti metrech. Odtud je výhled na Orlické hory, Lanškrounsko, Jeseníky, Železné hory a Českomoravskou vrchovinu. (Rozhledna Lázek, 2015)

Tyršova rozhledna je umístěna na Kapelském vrchu, který je u Žamberka. Tato dřevěná rozhledna s kamennou podezdívkou je často označována jako Rozálka. Věž je vysoká dvacet metrů a má dvě vyhlídkové plošiny, z nichž první je postavena v šestnácti metrech a druhá hned pod vrcholem. Odtud jsou vidět Orlické hory, Králický Sněžník, Buková hora a Suchý vrch. (Tyršova rozhledna, 2017)

V obci Vrbice je turistickým lákadlem dřevěná rozhledna Vrbice s točitým ocelovým schodištěm, jejíž výška sahá do třiceti metrů. Má dvě vyhlídkové plošiny, které jsou v 11 a 22,5 metrech a otevírají pohled do širokého okolí. (Rozhledna Vrbice, 2017)

3 Brána Orlických hor

3.1 Geomorfologické členění

Orlické hory se rozkládají na severovýchodě východní Čech. Jsou výrazně skloněny na polskou stranu. Na našem území se mírně snižují až do Polabí. Na charakter a sklon hor měl vliv jejich vznik a to konkrétně působení zemské kry, která se rozlámala a vzpříčila. (Lukášek, 1994) „*Geologicky jsou hory součástí orlicko – kladenského krystalinika. Geomorfologicky patří do Sudetské soustavy (podsestava Střední Sudety) a můžeme je rozdělit do tří částí: Deštenské hornatiny, Mladkovské vrchoviny a Bukovohorské hornatiny.*“ (Lukášek, 1994, s. 5)

Největší a nejvyšší podcelek je Deštenská hornatina, která je tvořena krystalickými břidlicemi a vápenci. Sedimenty druhohorního stáří se nacházejí v nejnižších oblastech hornatiny. Součástí této hornatiny jsou vrcholy Šerlich, Vrchmezí, Jelenka, Malá a Velká Deštná, Koruna, Tetřevce a Anenský vrch. (Brandos, 2017)

Mladkovská vrchovina patří k nejnižším a nejmenším podcelkům Orlických hor. Nachází se mezi Deštenskou hornatinou a Bukovohorskou vrchovinou. Nejvyšší vrcholy se nazývají Adam a Studený. (Brandos, 2017)

Posledním z podcelků je Bukovská vrchovina, která se nachází v nejvýchodnější části Orlických hor a má dvě části. Severnější část s nejvyšším vrcholem Suchý vrch a jižní s Bukovou horou jsou odděleny Červenovodským sedlem. (Brandos, 2017)

Podorlická pahorkatina ohraničující Orlické hory na jihu sahá od Hronova až k Červenému Kostelci. Rozkládá se na tři samostatné části, kterými jsou Náchodská vrchovina, Žamberecká pahorkatina a Moravskotřebovská pahorkatina. Z geologického hlediska je tu velká rozmanitost, protože se zde vyskytují, např. žulové porfyry, fylity a granodiority. (Brandos, 2017)

3.2 CHKO Orlické hory, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, přírodní památky

Vzácné oblasti Orlických hor spadají do chráněné krajinné oblasti od roku 1969. Celkem je zde možné navštívit 22 přírodních rezervací, šest přírodních památek a dvě národní přírodní rezervace, mezi které patří Bukačka a Trčkov. Bukačka se může pyšnit výskytem přes 200 druhů vyšších rostlin, a proto je právem označována jako botanická zahrada Orlických hor. (Orlické hory: možný průvodce po Orlických horách a okolí 2003; Brandos, 2017)

Mezi přírodní památky patří již zmiňovaný les Včelný, Selský potok, Kačenčina zahrádka a Rampušákův mokřad. Jednou z přírodních rezervací je Zemská brána, která je charakteristická hluboce seříznutými smrky v zalesněném údolí Divoké Orlice s kamenným korytem této řeky, různými skalními útvary a výskytem několika významných rostlin. Další přírodní rezervace se nazývá Kačerov, na jehož území se vyskytuje rašelinná louka, která má botanický, entomologický a ornitologický význam. (Orlické hory, 2003; Brandos, 2017) Sedloňovský vrch je přírodní rezervací, „*kteřá chrání pozůstatek jedlobukového pralesovitého útvaru se smrkem ztepilým, javorem klenem a jeřábem obecným. Na horských loučkách se z chráněných a ohrožených druhů vyskytuje oměj pestrý a prha arnika.*“ (Orlické hory: možný průvodce po Orlických horách a okolí, 2003, s. 10)

3.3 Pevnosti

Vojenská pevnost Hanička se nachází nedaleko obce Bartošovice v Orlických horách. Byla postavena na počátku 30. let. Pevnost tvoří šest bojových objektů umístěných na povrchu a v podzemí propojených chodbami a sály. Návštěvníci mohou navštívit kompletně vybavený moderní úkryt, tvrz, a muzeum nabízející bojovou výzbroj, techniku a výstroj. (Orlické hory: možný průvodce po Orlických horách a okolí 2003; Vojenská pevnost Hanička – Rokytnice v Orlických horách, 2011)

Další vojenskou dominantou je nedostavěná dělostřelecká tvrz Dobrošov, která byla součástí československého opevnění vystavěných v letech 1936 – 1938. Měla sloužit na obranu proti německým nacistům. Zpřístupněna je část podzemních chodeb, do kterých se vstupuje skrz dělostřelecký srub Zelený. V blízkém okolí vede naučná stezka s osmi zastávkami. (Orlické hory: možný průvodce po Orlických horách a okolí 2003; Pevnost Dobrošov 2017)

4 Významné památky města Rychnova nad Kněžnou

4.1 Kolowratský zámek

Raně barokní Kolowratský zámek patří mezi významné památky města. Stavba zámku započala roku 1676 za Františka Karla Libštejnského. První podoba zámku byla jednopatrová s arkádami v přízemí, které lemovaly čtvercové nádvoří. Druhé patro bylo dostavěno podle návrhu Jana Blažeje Santiniho Aichla v 18. století. (Imlauf, Nováková, Kos, Tydlitát 2007)

Průčelí zámku představuje trojosý komplex, jehož střední část je vlastní zámek. Tato část se skládá ze čtyř křídel a ohraničuje první arkádové nádvoří. Barokní kašna, která je situována na druhém nádvoří, zkrášluje kolowratská heraldická orlice. Terasa s francouzským parkem a dvěma pavilony zdobí severozápadní stranu zámku. Budova sloužící pro správní účely se nachází na podlouhlém třetím nádvoří v jihovýchodní části zámku. (Kolowratský zámek v Rychnově nad Kněžnou, 2017)

4.1.1 Muzeum a galerie Orlických hor

Ve druhém patře Kolowratského zámku se nachází Muzeum a galerie Orlických hor. Jsou tu k zhlédnutí dvě stálé malířské expozice. První z nich se jmenuje Malíři Orlických hor a druhá Malíři v Říčkách. Mezi malíře těchto dvou expozicí patří, např. Jan Trampota, Jiří Kaloč, Petr Berger a další. Paní Věra Hladíková ponechala muzeu vybrané sochy z pozůstalosti svého manžela umělce Karla Hladíka, které jsou také přístupné veřejnosti. (Orlická galerie, 2014)

4.1.2 Chaloupky

Oblast roubených dvojdomků seskupených pod zámkem se nazývá V chaloupkách. Stavby pocházejí z 1. poloviny 18. století a představují lidové městské stavitelství této doby. Byly stavěny pro řemeslníky, kteří pracovali na zámku. Postupem času se v nich zabydleli soukeníci a tkalci. (Imrich, Pokorný 1996)

4.2 Kostel Nejsvětější Trojice

Kryštof Betengel z Neuenperku nechal postavit na konci 16. století pozdně gotický kostel, který byl prvně zasvěcený svatému Kryštofovi. Gotická věž a socha svatého Kryštofa stály v těsné blízkosti kostela. Nastala třicetiletá válka a kostel byl z velké

části zničen. O jeho opravu se zasloužil František Libštejnský z Kolowrat v roce 1666. Nechal zde vybudovat rodinnou hrobku a propojit zámek přízemní krytou chodbou s kostelem. Jeho nástupce Norbert Leopold nařídil zbourat gotickou věž a odstranit sochu svatého Kryštofa. Na jejich místě bylo vystavěno barokní průčelí s loretánskou kaplí a kostel byl zasvěcen Nejsvětější Trojici. (Tydlitát, 1988)

Novogotická loď, která byla přistavěna na konci 19. století, byla navržena pražským architektem Františkem Pavlíčkem. Autory maleb na hlavním oltáři byli benátský profesor Ludevici Lipparini a český malíř Josef Vojtěch Hellich. Na kůru jsou umístěny jedny z největších varhan východních Čech, které zhotovil Jiří Špaňhel z Rokytnice v Orlických horách. (Imrich, Pokorný 1996)

4.3 Zvonice a zvon Kryštof

Čtyřboká renesanční zvonice stojí pár metrů od kostela. Pochází z roku 1604 a je v ní zavěšen třetí největší zvon v Čechách zvon Kryštof. Odlil ho mistr zvonář Jan Benešovský z Moravské Třebové. (Tydlitát, 1988; Imlauf, Nováková, Kos, Tydlitát 2007)

4.4 Židovská synagoga

Původní synagoga z dob renesance zničil požár v roce 1779. O pár let později byla na stejném místě postavena synagoga nová, která měla dvě patra a byla barokně klasicistní. Během druhé světové války byla z velké části poničena a inventář rozkraden. Po válce byla budova využívána jako sklad a prodejna plynu. Koncem 20. století byla provedena rozsáhlá rekonstrukce a zřízeno Židovské muzeum Podorlicka. Podle návrhu Zdeňka Kolářského je umístěn před synagogou památník rychnovským obětem holocaustu. (Caha, 2010)

4.5 Kostel svatého Havla

Kostel sv. Havla pochází z 2. poloviny 13. století. K zásadní přestavbě došlo po úmrtí Viléma z Pernštejna, který byl pánem města v 1. polovině 16. století. Byl změněn jeho vnější vzhled a vnitřní vybavení. *„Pseudogoticky byl restaurován v roce 1893. V průčelí byly zazděny náhrobníky z let 1522, 1573, 1605, 1648 a 1713. Na opěráku presbytáře byla umístěna pamětní deska Bohuslava Balbína z roku 1938, s reliéfem od J.*

Moravce.“ (Tydlitát, 1988, s. 76) Na hlavním oltáři visí obraz sv. Havla pocházející z 60. let 18. století, jehož autorem je pravděpodobně J. M. Kremser-Schmidt. Poblíž kostela stávala zvonice se třemi renesančními zvony, které byly za první světové války zabaveny. Byl zde i hřbitov ohraničený zdí, ale pro nedostatek prostoru byl zřízen nový na okraji města, který tam existuje dodnes. (Tydlitát, 1988)

4.6 Muzeum hraček

Na náměstí v Rychnově nad Kněžnou v budově bývalé radnice se nachází muzeum hraček, které je rozděleno do tří místností. Nalezneme zde hračky z let 1880 – 1980. Muzeum vystavuje především české a československé hračky, aby dnešním dětem nabídl pohled do minulosti, s čím si děti dříve hrávaly. Z chlapeckých hraček jsou k zhlédnutí stavebnice, hrady, auta, vláčky a cínoví vojáčky. Dívky mohou najít zalíbení v panenkách, kočárcích a různých pokojíčcích. Největším klenotem muzea je panenka s porcelánovou hlavou, jejíž celková výška je 120 cm. K panence patří i dobová výbava šatů. Malí návštěvníci si mohou pohrát s kuličkovými drahami nebo zahrát divadlo s dobovými loutkami. (Historie muzea, 2011)

5 Významní rodáci a osobnosti Rychnova nad Kněžnou

S městem Rychnov nad Kněžnou jsou spojeny některé významné osobnosti, které se tu buď narodili, nebo žili. Tyto osobnosti jsou známé z různých koutů kultury, pedagogiky, literatury a sportu, po některých jsou pojmenovány budovy či místa ve městě.

5.1 Hudebníci

5.1.1 Jiří Rychnovský

Jiří Rychnovský (1540 – 1616) se pravděpodobně narodil v Rychnově nad Kněžnou, odkud pocházel i jeho rod. O jeho životě není známo příliš mnoho. Od 70. let 16. století začal pracovat jako učitel a správce literátského kůru v Chrudimi. Postupem času povýšil na ředitele kůru. Stával se uznávaným hudebníkem, který zpočátku skládal hudbu pro literáty v Hradci Králové, Sedlčanech, Klatovech, Rokycanech a až byl nakonec známý po celých Čechách. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Jiří Rychnovský, 2017)

Jiří Rychnovský se řadí mezi významné hudebníky 15. století. Jeho díla byla typická polyfonií a zpěvnou melodikou. Bohužel se jich moc nedochovalo. Mše k uctění Marie Magdaleny patří mezi Rychnovského rozsáhlá, liturgická a známá díla. Tato mše je pětihlasá a zpívaná latinsky. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Jiří Rychnovský, 2017)

5.1.2 Jiří Šlitr

Jiří Šlitr (1924 – 1969) je známý jako hudební skladatel, zpěvák, hudebník a herec. V Rychnově pobýval od roku 1938, kdy se sem přestěhovala jeho rodina. Odmaturoval na rychnovském gymnáziu a začal pracovat jako úředník ve firmě Porkert ve Skuhrově nad Bělou. Založil kapelu s názvem Rychnovský dixieland, se kterou vystupovali v pražském divadle E. F. Buriana při představení Cesta jazzu. Během vojenské služby se seznámil s textařem Pavlem Koptou a společně napsali několik písní. Zasluhou P. Kopty začal účinkovat na Barrandově prozatím jako pianista. Zde potkal Miroslava Horníčka, který ho představil Jiřímu Suchému. Od té doby započala jejich dlouholetá spolupráce. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Jiří Šlitr, 2017)

Patří mezi spoluzakladatele divadla Laterna magika, se kterou se vydal na půlroční zájezd na Světovou výstavu Expo 58 do Bruselu v roce 1958. O rok později společně se svým přítelem založil divadlo Semafor. V té době vrcholila jeho tvůrčí činnost, skládal stále nové písně, zpíval a dokonce hrál i ve filmech. Za svou celoživotní uměleckou dráhu napsal více než 300 písniček, zkomponoval hudbu k deseti celovečerním filmům a napsal písně k 21 hrám divadla Semafor. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Jiří Šlitr, 2017)

5.1.3 Rudolf Rokl

Rudolf Rokl (1941 – 1997) byl významný klavírní virtuos, hudební skladatel a aranžér. Narodil se v Rychnově nad Kněžnou a vychodil zde i základní školu. Poté absolvoval hudební konzervatoř v Praze, po které studoval na Akademii muzických umění u profesora Raucha. Po studiích hrál v orchestru divadla Semafor, začal spolupracovat se zpěvákem Karlem Gottem a stal se sólistou orchestru Ladislava Štaidla, kde působil až do své smrti. Působil jako pedagog jazzové hry na klavír na Konzervatoři Jaroslava Ježka. Byl vyzdvihován za výjimečný hudební talent, který ukázal nejen v klasické vážné hudbě, ale i populární a jazzu. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Rudolf Rokl, 2017)

5.2 Spisovatelé

5.2.1 Magdalena Dobromila Rettigová

Magdalena Dobromila Rettigová (1785 – 1845) pocházela ze Všeradic a řadí se mezi významné české spisovatelky 1. poloviny 19. století. Svou první kuchařku napsala v Ústí nad Orlicí, kam se s rodinou přestěhovali. Zde sepsala prohlášení směřující k ústeckým ženám, v kterém je pobízela k lásce k českému jazyku a ke čtení česky psaných knih. Jako česká buditelka českého jazyka působila v dámských spolcích. Organizovala kuchařské kurzy, během kterých učila dívky vařit a zároveň šířila vlastenecké myšlenky. Do Rychnova nad Kněžnou se celá rodina Rettigových přestěhovala v březnu roku 1824. Magdalena Dobromila Rettigová dokončila zde své nejznámější dílo Domácí kuchařka aneb pojednání o masitých a postních pokrmech pro dcery české a moravské. Je autorkou i několika divadelních her, básní, písní a próz, jejichž cílem byla morální, citová a volní výchova. Jedním z jejich cílů bylo, aby ženy

v domácnosti byly nejen dobrými hospodyňkami, ale i vlastenkami. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Magdalena Dobromila Rettigová, 2017)

5.2.2 Karel Poláček

Karel Poláček (1892 – 1945) se narodil do židovské rodiny, která žila v Rychnově a vlastnila tu obchod. Studoval na místním gymnáziu, odkud byl vyloučen za nevhodné chování, a proto studia dokončil až v Praze. Po první světové válce začal pracovat jako novinář v Lidových novinách a Tribuně. U čtenářů si získal popularitu a stal se tak významným sloupkařem první republiky. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Karel Poláček, 2017)

Proslavil se nejen jako novinář, ale i jako spisovatel satirické a humoristické prózy v meziválečném období. Napsal několik povídek a románů. Kniha vztahující se k městu Rychnov se jmenuje Bylo nás pět, ve které se vrací do svých dětských let. Dnes se tato kniha řadí mezi nejčtenější knihy české literatury. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001; Karel Poláček, 2017)

5.2.3 František Martin Pelcl

František Martin Pelcl (1734 – 1801) je dalším významným rychnovským rodákem. Vychodil čtyřleté nižší piaristické gymnázium v Rychnově. Ve studiích pokračoval u jezuitů v Hradci Králové a následně studium dokončil na Filozofické fakultě v Praze. Dalšímu vzdělávání se věnoval ve Vídni, kde se zaměřil na historii, etiku a gramatiku. Devět let působil jako vychovatel v rodině Štenberků. Věnoval se českým dějinám, navazoval společenské a literární kontakty s prvním českými obrozenci. Společně s Josefem Dobrovským vydávali práce českých kronikářů. Stal se tedy nejen významným historikem, ale také i prvním profesorem českého jazyka a literatury na pražské univerzitě. Dnes je po něm pojmenováno místní gymnázium a divadlo. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001)

5.3 Další významné osobnosti a rodáci

5.3.1 Otmar Vaňorný

Otmar Vaňorný (1860 – 1947) se narodil v Rychnově a prožil tu i své dětství. Vystudoval rychnovské gymnázium a pokračoval studiem na pražské filozofické fakultě. Po vysoké škole věnoval překládání textů z latiny a řečtiny. Jeho zásluhou získala česká literatura první překlad kompletního Homéra a Vergilia, a proto patří k význačným českým překladatelům. (Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou, 2001)

5.3.2 Roman Šebrle

Roman Šebrle (1974) je český atlet a především světový rekordman v desetiboji. Jeho rodným městem je Lanškroun, ale do blízkého Rychnova často zavítal. Po jeho zlatém triumfu na olympijských hrách v Aténách byla na jeho počest pojmenována sportovní hala, která je součástí Gymnázia Františka Martina Pelcla v Rychnově nad Kněžnou. (Slavnostní otevření stadionu Romana Šebrleho, 2012)

6 Kulturní akce města Rychnova nad Kněžnou

Rychnov nad Kněžnou je lákavé město nejen díky svému historickému jádru, ale také díky kulturním akcím, které se ve městě každoročně konají v jednotlivých ročních obdobích. Tyto kulturní akce lákají velké množství návštěvníků, mezi které patří nejen obyvatelé Rychnovska, ale i lidé z různých koutů republiky.

6.1 Šlitrovo jaro

Šlitrovo jaro, jak už název napovídá, se koná na počest slavného rodáka Jiřího Šlitra. Jedná se o třídenní swingový festival, který lze navštívit v jarním období okolo Velikonoc. Svou premiéru měl v roce 1994, v tomto roce by Jiří Šlitr oslavil své 70. narozeniny. Během festivalu vystupují profesionální i amatérské swingové skupiny, promítají se hudební filmy ze čtyřicátých, padesátých a šedesátých let. Jsou vystavovány Šlitrovy kresby a nikdy nechybí představení divadla Semafor, ve kterých účinkují Jiří Suchý a Jitka Molavcová. V průběhu festivalu panuje přátelská atmosféra a vzpomíná se na předešlé ročníky a především na samotného Jiřího Šlitra. Dříve se většina těchto akcí konala v budově rychnovského kina, od roku 2011 je kino uzavřeno z ekonomických důvodů. Od té doby je festival přesunut do Pelclova divadla. V roce 2016 byl uskutečněn již 22. ročník toho festivalu. (Tydlitát, Šplíchal, Otavová, 2013)

6.2 Poláčkovo léto

Na přelomu měsíců červen a červenec je pořádán divadelní a hudební festival Poláčkovo léto, který probíhá v netradičních prostorách města. Myšlenka o vzniku festivalu pochází z roku 1994, kdy uplynulo padesát let od úmrtí Karla Poláčka. Rychnovští obyvatelé chtěli zavzpomínat na spisovatele nevšedním způsobem, aby byla vystižena jeho osobnost, jaký byl skvělý humorista a novinář. Všeho se ujal pan doktor Tydlitát a další členové, kteří organizovali rychnovské kulturní akce. První ročník byl zahájen představením Okresní město, které režíroval Arnošt Goldflam. Představení bylo hráno na rychnovském náměstí a sklidilo obrovský úspěch. (Tydlitát, Šplíchal, Otavová, 2013)

Každoročně se do Rychnova v tomto období sjíždí několik divadelních souborů, aby ukázali svůj talent, navodili příjemnou letní atmosféru a pobavili obecenstvo. Kromě divadelních představení se během Poláčkova léta konají i koncerty různých žánrů. Jak

již bylo řečeno, vše se uskutečňuje v netradičních prostorách města, mezi které patří zámecká jízdárna a park, městský pivovar, nábřeží Kolowratského zámku, letovisko Studánka, koncerty se zpravidla odehrávají v Pelclově divadle, židovské synagoze nebo v kostelu Nejsvětější Trojice.

6.3 Rychnovská osmička

Rychnovská osmička představuje filmovou přehlídku amatérských tvůrců. Vznikla na popud toho, že šestnáctimilimetrový film byl upřednostňován oproti osmimilimetrovému. „*Autoři myšlenky přehlídek osmimilimetrového amatérského filmu chtěli dokázat, že osmička není záležitostí jen soukromou či víceméně rodinnou, ale že je možné točit na tento formát stejná témata jako na šestnáctku.*“ (Tydlitát, 1988, s. 68) Zakladateli této přehlídky byli František Požár, Jindřich Linhart a Karel Suchánek, kteří byli zároveň členy filmového spolku Osvětová beseda. Postupem času se k nim přidali i další spolupracovníci Karel Jirsa, Vladimír Šklíba, Jaroslav Štauber a další. Rychnovská osmička se stala významnou hojně navštěvovanou událostí, na kterou se sjížděli amatérští filmaři nejen z různých koutů naší republiky, ale i ze zahraničí. První tři vítězné filmy odměněny paličkovanou reznou, stříbrnou a zlatou krajkou. Rychnovská osmička za svou dobu trvání prostrídala místa působení. Nejdříve se promítání konalo v Domě osvěty, poté na Studánce, po několika letech se přesunulo do rychnovského kina, které bylo v roce 2011 uzavřeno a od té doby tato akce probíhá v Pelclově divadle. Každoročně se koná v prvních zářijových dnech. (Tydlitát, 1988)

6.4 Vánoční výstava betlémů

V době předvánočních časů se koná ve Společenském centru v Rychnově nad Kněžnou vánoční výstava betlémů. Je zde vystavováno přes sto betlémů, které jsou zhotoveny z nejrůznějších materiálů. Můžeme zde zhlédnout papírové, látkové, keramické, dřevěné, skleněné nebo i paličkované betlémy. Řezbářka a výtvarnice Jarmila Haldová vytvořila deskový betlém v životní velikosti, který má dvacet postav a je každoročně umístěn před budovu společenského centra. Tato výstava příjemně všechny naladí na blížící se vánoční svátky a na chvíli odpoutá od předvánočního shonu. (Tydlitát, Šplíchal, Otavová, 2013)

7 Významné památky v okolí Rychnova

Nejen v samotném Rychnově nad Kněžnou, ale i v jeho okolí se nachází množství zajímavých a významných kulturních památek či budov. V následující kapitole jsem se zaměřila na jejich historii, která se k nim váže, majitele či rody, jež je vlastní a kulturní události, které se v některých památkách konají.

7.1 Zřícenina hradu Potštejn

Zřícenina hradu Potštejn patří mezi nejrozlehlejší zříceniny v Čechách. Zachovány jsou hradební brány, opevnění, kaple sv. Jana Nepomuckého a zrekonstruovaný hradní palác. Jeho historie sahá do konce 13. století, kdy byl založen rodem Drslaviců. Hrad vystřídal několik majitelů. Protože čas plynul a hrad chátral, proběhla ve 2. polovině 20. století rekonstrukce. Zdokumentovanou historii hradu lze zhlédnout ve čtvrté vstupní bráně, kde je umístěna její výstava. Pověstí vztahující se k hradu, která vypráví o pokladu, který hledal hrabě Jan Antonín Harbuval Chamaré, se nechal inspirovat Alois Jirásek a napsal román Poklad. (Hrad Potštejn, 2017; Zřícenina hradu Potštejn, 2017)

7.2 Potštejnský zámek

Hrabě Jan Antonín Harbuval Chamaré nechal vystavět zámek v roce 1749. Tento letopočet je vytesán na hlavním průčelí, které je zdobeno architektonickými prvky pilastry. Zámek tvoří čtyři křídla s arkádovým nádvořím. V zadním křídle se nachází sál ozdobený mramorem. Nyní je několik let po rekonstrukci a návštěvníky láká různorodými atrakcemi, mezi které patří veselé prohlídky zámku v barokních kostýmech, Bubákov, Pohádkov a noční prohlídky. (Kratochvíl, 2005; Zámek Potštejn, 2017)

7.3 Zámek v Doudlebách nad Orlicí

Renesanční zámek v Doudlebách nad Orlicí dal postavit Mikuláš starší z Bubna v 80. letech 16. století. Později byl částečně upraven v raně barokním stylu. Zámek je rozdělen na čtyři křídla s arkádovým nádvořím uprostřed. Nejprve byl užíván jako letní sídlo, následně sloužil jako lovecký zámek. Jedinečná a ohromující sgrafitová výzdoba je k zhlédnutí na vnějších i vnitřních průčelích. V budově bývalé zámecké sýpky, která je vedle zámku, lze navštívit přírodovědné muzeum. Toto muzeum vystavuje okolo

tisíce exponátů různých živočichů. (Imrich, Pokorný, 1996; Renesanční zámek Doudleby nad Orlicí, 2017)

7.4 Zámek v Kostelci nad Orlicí

Za Doudlebamí směrem na Hradec Králové se nachází město Kostelec nad Orlicí, jehož dominantou je zámek postavený v empírovém stylu. Tento zámek náleží rodu Kinských od roku 1796. Stojí uprostřed rozlehlé anglické zahrady. Život v biedermeieru je název prohlídkového okruhu představujícího obytné prostředí s restaurovaným biedermeierovým nábytkem, obrazy a různé dekorace. Návštěvníky tak seznamuje s tehdejší dobou. Veřejnosti je otevřen od roku 2012. Součástí zámecké prohlídky je i muzejní expozice, kterou tvoří písemné doklady z historie cechů, živností, spolků, model středověkého osídlení města a mapy. (Nový zámek Kostelec nad Orlicí, 2017)

7.5 Zámek v Častolovicích

Posledním zámekem stojícím v těsné blízkosti Rychnova je častolovický renesanční zámek, který byl postaven na konci 16. století. V této době byli jeho majiteli Jan Bedřich z Oppersdorfu s manželkou Magdalénou z Donína. Mohutná věž s nádrží, která zásobuje vodou celý zámek i kašnu na nádvoří, byla přistavěna na počátku 20. století. Protože obytné prostory zámky byly pro rodinu nedostačující, bylo východní křídlo zvýšeno o jedno patro. Nynější majitelkou je Diana Phipps Sternbergová, která se o zámek důkladně stará a vylepšuje ho. (Zámek Častolovice historie, 2017)

U zámku se rozkládá rozlehlý anglický park založený počátkem 19. století. Východní část parku obtéká potok Štědrý, severozápadní část řeka Bělá. Lipová alej je jednou z dominant parku, dalšími jsou růžová zahrada, ve které roste více než 200 druhů růží, dále zámecký rybník s altánkem Gloriet, široké louky s dětským hřištěm a obora s bílými daňky a jeleny dybovskými. (Průvodce zámeckým parkem v Častolovicích, 2003; Zámek Častolovice historie, 2017)

Vedle anglického parku je zámecký zvěřinec, který lze navštívit po celý rok. Zvěřinec umožňuje dětem prohlédnout si a pohladit nejen domácí, ale i cizokrajná zvířata. Jsou v něm k vidění lamy, pštrosi emu, poníci, kozy, ovce, osli, divoká prasata. Ve voliérách

žijí různé druhy papoušků. Po celém zvěřinci volně pobíhají pávi, bažanti, holubi a perličky. (Minizoo, 2017)

7.6 Vamberecké muzeum krajky

Město Vamberk je proslulé především výrobou tradiční paličkované krajky. Tato tradice sahá do 1. poloviny 17. století. V této době město vlastnil Kašpar z Grambu. Měl za manželku Magdalenu, která pocházela z Vlámka, což bylo evropské centrum krajkářského umění. Pověst vypráví, že naučila své služebné paličkovat krajku a přikazovala jim přinášet krajkářské výrobky jako robotní povinnost. Muzeum krajky se nachází na Husově náměstí. Návštěvníci mohou zhlédnout soubory moderní prostorové krajky. Tato stálá expozice je obohacována tematickými výstavami. Muzeum organizuje akce související s tvorbou krajky, mezi které patří velmi známé Krajkářské slavnosti a Mezinárodní setkání krajkářek. Na události Bienále české krajky muzeum vypomáhá od roku 2002. Vítězná díla z této soutěže zakupuje město Vamberk do muzea a rozšiřují tak jeho expozici. Od roku 1889 se město může chlubit svou první krajkářskou školou, díky které vyrůstají nové generace krajkářek. (Imrich, Pokorný, 1996; Muzeum krajky Vamberk, 2017)

8 Průmysl na Rychnovsku

V okolí Rychnova nad Kněžnou je zastoupen strojírenský, dřevozpracující, potravinářský a hutní průmysl. Postaveny jsou zde továrny a firmy, které se těmito odvětvími průmyslu zabývají. V těchto firmách pracuje velké množství nejen rychnovského obyvatelstva, ale i z jeho širšího okolí.

8.1 Strojírenský průmysl

Škoda auto Kvasiny se řadí mezi nejmladší ze tří provozů v České republice. Další jsou v Mladé Boleslavi a ve Vrchlabí. V Kvasinách probíhá modernizace a rozvoj výroby automobilů. Závod nabízí různé modely aut, mezi něž patří fabie, citigo, rapid, octavia, superb, yeti a kodiaq. Je stanoveno, že během několika let vzroste výrobní kapacita tohoto závodu na 280 000 automobilů ročně. Logem této firmy je okřídlený šíp, který získal nový design v roce 2011. Šíp byl zvětšen, jeho barva je zářivější a kruh kolem něho je jednoduchý a chromový. (Škoda Kvasiny, 2015; Škoda auto, 2017)

Ve Vamberku je sídlo firmy ESAB, která se zaměřuje na výrobu svařovacích, řezacích zařízení a přídavných svařovacích materiálů. Na celosvětových trzích existuje již přes 100 let. Produkty této firmy putují i do dalších průmyslových odvětví, např. automobilového, stavebního, energetického. (O společnosti ESAB, 2017)

Poslední firmou spadající do strojírenského průmyslu je FAB, který vyrábí produkty celkového vybavení dveří. Nachází se v Rychnově nad Kněžnou. Název značky FAB je odvozen od příjmení jejího zakladatele Aloise Fáborského. Symbolem firmy je psí hlava, kterou má ve znaku. V dnešní době je jejích majitelem společnost ASSA ABLOY. (O značce FAB, 2017)

8.2 Dřevozpracující průmysl

Dřevozpracující průmysl je v bývalém okrese zastoupen firmou Wotan Forest, a.s., která se zabývá zpracováním dřeva, výrobou plošných materiálů, dětských hřišť, školkařskou činností. Dále poskytuje poradenské služby v oblasti obnovy a pěstování lesa a okrasné zeleně. Tato společnost sídlí ve městě Solnice, které leží nedaleko Rychnova nad Kněžnou. (Wotan Forest, a.s., 2017)

8.3 Hutní průmysl

Na Rychnovsku se nacházejí dva těžební lomy. První z nich se nazývá Černá skála a druhý Masty. Lom Černá skála najdeme nedaleko Potštejna. Masty jsou za obcí Bílý Újezd. Oba tyto lomy se soustřeďují na těžbu přírodního kameniva pro stavební účely a výrobu hrubého a drobného drceného kameniva, šterkodrtě. (M-silnice a.s. (pobočka) Černá skála, 2017)

8.4 Potravinářský průmysl

Nedaleko obce Lično je postavena pekárna. Vystřídalo se v ní několik majitelů, v listopadu roku 1991 odkoupila pekárnu firma BEAS, a.s., která ji řídí dodnes. Pekařské a cukrářské výrobky dovážejí do devíti okresů nejen Královéhradeckého, ale i Pardubického kraje. (Historie firmy BEAS, a.s., 2017)

Po sto letech byl znovu v roce 2014 otevřen potštejský pivovar, který čepuje pivo se značkou Clock. Za obnovou pivovaru stojí tři milovníci piva Jiří Androš, Ivo Muthsam a Jakub Sychra. Pod názvem piva Clock se skrývá originální receptura a netradiční chutě z různých koutů světa. (Nový pivovar: Clock Potštejn, 2017)

Oproti Potštejnu se Rychnov může chlubit pivovarem s dlouholetou tradicí sahající až do 16. století. V tomto období byla majitelem kolowratská vrchnost, od počátku 20. století ho prodala rodině Mikšově, která ho vlastní dodnes. Vaří se tu druhy piva, které vařil již za první republiky Jan Mikš. K rychnovským značkám piva patří Zilvar, Kaštan, Kněžna, Kvardián a Habrovák. (Pivovar, 2016)

K rychnovskému pivovaru je připojena Podorlická sodovkárna. Sodovky a limonády se zde vyrábějí od roku 1962. V těchto letech byla pozastavena výroba piva, protože pivovar byl znárodněn. Původní receptura limonád a sirupů z 60. let je zachována dodnes. Kromě limonád a sirupů se sodovkárna zabývá také výrobou moštů, jablečného cideru a pálenek. (Podorlická sodovkárna, 2016)

9 Pracovní list jako didaktický prostředek

Praktická část této diplomové práce je věnovaná pracovním listům, které se řadí mezi didaktické prostředky. Zmíněné prostředky jsou v této kapitole definovány. Vysvětleny jsou i jejich základní funkce a doporučení pro práci s nimi. Dále jsou zde teoreticky popsány pracovní listy a jejich výhody a nevýhody.

9.1 Didaktické prostředky

K dosažení daných edukačních cílů v pedagogice slouží celá řada způsobů, které se souhrnně označují jako prostředky. (Průcha a kol., 2009) *„Didaktický prostředek označuje všechny předměty a jevy, které zajišťují, podmiňují a zefektivňují výuku a s použitím odpovídajících výukových metod a organizačních forem napomáhají při dosahování výchovně-vzdělávacích cílů. Pojem materiální didaktický prostředek zužuje třídu didaktických prostředků na hmotné nosiče informací, na technické zařízení, vybavu škol a tříd, které slouží výchovně-vzdělávacím účelům.“* (Průcha a kol., 2009, s. 258)

Podle J. Malacha (1993), In Kalhous, Obst a kol. (2002) se materiální didaktické prostředky klasifikují do šesti kategorií: I. učební pomůcky, II. technické výukové prostředky, III. organizační a reprografická technika, IV. výukové prostory a jejich vybavení, V. vybavení učitele a žáka. Učební pomůcky se dále dělí do pěti skupin. První z nich je označena jako Originální předměty a reálné skutečnosti, mezi které patří přírodniny v původním stavu (minerály, rostliny) i upravené (vycpaniny, lihové preparáty), výtvořky a výrobky (přístroje, umělecká díla), jevy a děje. Druhá skupina se nazývá Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností, do které spadají veškeré modely, zobrazení a zvukové záznamy. Textové pomůcky zahrnuje skupina třetí, do níž se řadí učebnice, pracovní materiály (atlasy, pracovní sešity apod.), doplňková a pomocná literatura (časopisy, encyklopedie). Čtvrtá skupina je označena jako Pořady a programy prezentované didaktickou technikou. Součástí zmíněné skupiny jsou televizní, rozhlasové pořady a programy pro výukové soustavy a počítače. Poslední skupina Speciální pomůcky obsahuje žákovské experimentální soustavy a pomůcky pro tělesnou výchovu. (Malach, 1993 In Kalhous, Obst a kol., 2002)

Kalhous a Obst (2002) popisují několik doporučení pro práci s materiálními didaktickými prostředky. Učitel by si měl vyzkoušet používané prostředky, aby jejich fungování bylo bezchybné. Při pokusech zapojovat žáky do jejich sestavování a dbát na to, aby na ně všichni žáci dobře viděli. Je důležité dodržovat veškerá pravidla ochrany zdraví a bezpečnosti práce během jakékoli činnosti s materiálními didaktickými prostředky. Tyto prostředky lze použít v každé fázi výuky.

Učitel má k dispozici velké množství didaktických prostředků. Aby jejich uplatnění bylo efektivní, musí být dodržována hlavní kritéria, jako jsou sledovaný cíl a konkrétní obsah výuky. Dále pedagog nesmí opomenout charakter předváděných jevů, znalostní a myšlenkovou úroveň žáka, schopnost učitele použít daný didaktický prostředek a předpoklady pro nasazení určitého didaktického prostředku. (Průcha a kol., 2002)

Didaktické prostředky se podle Průchy (2009) člení do sedmi skupin, které jsou „*gnozeologická, intelektuální, komunikativnost a sociabilita, ergonomická, organizačně řídicí, estetická a výchovná.*“ Tyto funkce jsou charakterizovány následovně „*přináší nové informace, spojují konkrétní reality s jejím abstraktním zpracováním, rozvíjí vnímání, pozorování, myšlení, obrazotvornost, imaginaci, tvořivost, navozují komunikaci, rozvíjí vztahy, motivují k diskusi, urychlují vnímání a usnadňují pochopení učiva, strukturují poznatky, řídí myšlenkové operace, umožňují zpětnou vazbu, rozvíjí vizuální kulturu a estetické cítění, mají podíl na celkové harmonické kultivaci osobnosti.*“ (Průcha a kol., 2002, s. 260)

Aby didaktické prostředky splnily svůj účel, musejí být adekvátně zvoleny a respektovat nejen sledovaný cíl, věk a psychický vývoj žáka, ale i jeho zkušenosti, připravenost učitele k práci s nimi, ergonomické podmínky a možnosti aktivizace žáka apod. (Průcha a kol., 2009)

9.2 Teorie pracovních listů

Pracovní list je popsán jako předtištěný list papíru, který slouží k motivaci žáků, pomáhá jim organizovat učební látku a snadněji tak pochopit její obsah. Dále je vhodný k upevnění a procvičení daného učiva. Pracovní listy jsou rozdělovány do čtyř kategorií: a) pracovní listy didaktizované; b) předtištěné texty; c) omalovánky, vystřihovánky; d) technologické postupy a návody. (Maněnová In Zíkl a kol., 2011)

Definice pracovního listu není v pedagogickém slovníku vysvětlena. Je zde popsán pouze pracovní sešit. „*Druh cvičebnice obsahující převážně úkoly a cvičení pro samotnou práci žáků. Většinou je používán na 1. stupni základní školy, ve vyšších ročnících obvykle jako doplněk učebnice.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2008)

Pracovní list slouží jako instruktážní nástroj, který umožňuje žákovi uspořádat myšlenky, poznatky a napomáhá mu k procvičení látky. Lze je používat v různých vzdělávacích oblastech. Pedagog může vytvořit buď vlastní pracovní list, nebo využít internetového generátoru pracovních listů, mezi které patří např. Worksheet Works. Tento generátor nabízí tvorbu pracovních listů na různá témata, u kterých si uživatel může zvolit vizuální stránku a stupeň náročnosti. (What is worksheet?, 2017; About Worksheetworks, 2017)

Pokud učitel pro žáky vytváří pracovní listy sám, měl by dodržovat několik zásad, aby pracovní list splnil svoji funkci. Na první pohled by měl žáka upoutat svou grafickou podobou a vzbuzovat v něm zájem ho vypracovat. Jednoduchost, přehlednost a dobrá čitelnost patří mezi další důležitá pravidla při tvorbě pracovních listů. Aby se žák v textu neztrácel a pochopil ho, informace by měly být vhodně uspořádány, srozumitelně podávány a shodovat se s jazykovou úrovní a věkem žáků. Díky těmto listům kantor navazuje na probrané učivo a proniká hlouběji do tématu. Na listu musí být dostatek místa pro poznámky žáků a pro doplňování chybějících údajů. Celkově by měl žáky podněcovat k přemýšlení, k praktickým a experimentálním činnostem. (Materiály pro volnou práci, 2010 In Maněnová, 2014)

9.2.1 Funkce pracovních listů

Vedle motivační, estetické a vzdělávací funkce mají pracovní listy i další využití. Slouží nejen k procvičování a zapamatování učiva, ale i aktivizují žáky k činnosti a rozšiřují jejich vědomosti. Podporují samostatnou činnost tím, že vybízejí k vyhledávání informací v encyklopediích, učebnicích nebo na internetu. Umožňují žákům pracovat vlastním tempem, prodlouží jejich soustředění a zdokonalují jejich pozornost. Dále poskytují zpětnou vazbu učiteli, napomáhají k poznání světa a rozvíjejí logické myšlení. Zlepšují u žáků hrubou i jemnou motoriku, díky které se zkvalitňuje jeho grafický projev. (Maněnová, 2014)

9.2.2 Klady a zápory pracovních listů

Klady (Maněnová, 2014):

- poutavost
- přehlednost
- srozumitelnost
- možnost přizpůsobení požadavkům žáků a schopnost reagovat podle daných potřeb
- velikost formátu A4
- zahrnuje texty, obrázky apod.
- uložení v šanonech nebo deskách
- vytvoření pracovního sešitu ze souboru pracovních listů
- možnost zpětně se k němu navracet

Zápory (Maněnová, 2014):

- přílišná frekventovanost (časté využívání při výuce)
- časová náročnost pro učitele při jejich tvorbě
- nesprávná formulace zadání a chybné sestavení úloh
- oslabení komunikace mezi učitelem a žákem
- vytváří převážně za účelem samostatné práce žáků
- obsahují nezáživné, jednotvárné úkoly nepodněcující myšlení a činnost žáků

10 Metodický materiál a pracovní listy na Rychnovsko

Následující kapitola je zaměřena na vytvořené pracovní listy týkající se Rychnova nad Kněžnou a jeho okolí. Popsána je vazba mezi Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a zmíněnými pracovními listy. Charakterizován je popis tvorby těchto listů, jejich záměr a cíl vytvoření. Další podkapitola obsahuje deset vytvořených pracovních listů, které jsou na závěr této kapitoly reflektovány učiteli z praxe a studenty Pedagogické fakulty v Hradci Králové.

10.1 Vazba na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále označován pod zkratkou RVP ZV) patří k významným kurikulárním dokumentům státní úrovně v České republice. Jeho nejaktuálnější podoba je z 1. ledna roku 2016. Rámcový vzdělávací program určuje závazné rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání. Školy si na základě tohoto programu tvoří školní vzdělávací program. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016)

Přestože vytvořené pracovní listy spadají do oblasti Rychnov nad Kněžnou a okolí, nejsou vytvořeny pro žádnou konkrétní školu nebo její daný školní vzdělávací program. Při jejich tvorbě jsem vycházela z RVP ZV konkrétně ze vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

RVP ZV je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, jednou z nich je již zmiňovaná oblast Člověk a jeho svět, která je určena pouze pro žáky 1. stupně základní školy. *„Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i do současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život.“* (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016, s. 43) Přispívá k rozvíjení znalostí, dovedností a zkušeností, které žáci získali v rámci předškolního vzdělávání a v rodině. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016)

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je rozdělena do pěti tematických okruhů, které se nazývají Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás; Lidé a čas; Rozmanitost přírody; Člověk a jeho zdraví. Konkrétněji se budeme věnovat pouze okruhu Místo, kde žijeme, protože teoretická část této diplomové práce a pracovní listy námětově souvisejí s daným okruhem.

Tematický okruh Místo, kde žijeme pomáhá žákovi se seznamovat s nejbližší okolím, rozumět vztahům a souvislostem, díky tomu pochopit organizaci nejen rodinného a školního života, ale i v obci a v celé společnosti. Záměrem této oblasti je vytvářet u žáků vztah k místu bydliště, poznávat jeho místní a regionální skutečnosti, dále rozvíjet národní cítění, celkový kladný vztah k naší zemi. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016)

V RVP ZV je pro okruh Místo, kde žijeme stanoveno učivo, které žáci v rámci vyučovacích hodin probírají. S vytvořenými pracovními listy týkajícími se Rychnova nad Kněžnou a okolí koresponduje následující učivo:

- *„domov a orientace v místě bydliště;*
- *obec (město) místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), významné budovy;*
- *okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině;*
- *obecně zeměpisné a tematické mapy.“*

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016, s. 45)

Součástí tematického okruhu Místo, kde žijeme jsou očekávané výstupy, které se dělí na první období určené žákům 1. až 3. ročníku a druhé období pro žáky 4. a 5. ročníku. Tyto výstupy pro obě období jsou popsány v RVP ZV. Vytvořené pracovní listy vztahující se k Rychnovsku jsou určeny pro žáky čtvrtého a pátého ročníku, a proto budou v následujících pár bodech vymezeny očekávané výstupy druhého období podle RVP ZV:

- *„žák určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu;*

- *žák vyhledá typické originální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického;*
- *žák zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z cest a porovnává způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích.“*

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016, s. 44)

Vypracované listy k Rychnovsku okrajově zasahují i do dalších vzdělávacích oblastí, mezi které patří Český jazyk a literatura a Informační a komunikační technologie. Žáci pracují s textem, musejí mu porozumět, vyhledat v něm podstatné informace a umějí je následně aplikovat. K získávání a nalézání nových poznatků žáci využijí nejen knižní publikace, ale i internetové zdroje.

10.2 Tvorba pracovních listů

V rámci praxe na rychnovských základních školách jsem zjistila, že žáci nemají téměř žádné znalosti o městě, ve kterém vyrůstají. Podle mého názoru je jedním z důvodů tohoto nedostatku, že učebnice vztahující se ke vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět nejsou dostatečně zaměřené na konkrétní oblasti nebo bývalé okresy jednotlivých krajů. Žáci tak získávají souhrnně informace pouze o celém kraji. Domnívám se, že podrobnější vědomosti o místě jejich bydliště jsou stejně důležité, jako poznatky týkající se jednotlivých krajů a následně i celé republiky.

Záměrem pro vytvoření pracovních listů bylo poskytnout metodický a výukový materiál učitelům prvního stupně základních škol v oblasti města Rychnov nad Kněžnou. Aplikovat ho mohou do hodin přírodovědy v rámci probírání látky týkající se bydliště, protože tyto pracovní listy obsahově spadají do této tematiky. Důkladně popisují město i jeho okolí z hlediska historického, geografického a kulturního.

Samotné tvorbě pracovních listů předcházelo zvolení cílů, které odpovídají Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání, konkrétně vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Pracovní listy jsou rozděleny do různých tematických oblastí, mezi které patří a) geografické údaje – poloha, povrch, vodstvo; b) památky města; c) městský a regionální průmysl; d) významné osobnosti Rychnova nad Kněžnou; e) zajímavá místa

a památky v blízkém okolí – tipy na výlety; f) pověsti Rychnova a okolí; g) heraldika města a místních obcí. První pracovní list je vypracován formou motivace pro žáky na dané téma. Ostatní pracovní listy se zařazují jako expoziční nebo fixační.

Při tvoření pracovních listů jsem vycházela a čerpala z knižních publikací zapůjčených městskou knihovnou nebo informačním centrem, kde jsou také i k dispozici brožury a mapy, které sloužily jako pomůcky žákům při práci s těmito listy. Dále jsem využívala internetové portály, odkud jsou použity i obrázky a fotografie v pracovních listech. Další inspirací při zpracování pro mě byly učebnice a pracovní sešity od nakladatelství Didaktis a Nová škola Brno.

Pracovní listy obsahují různé typy úloh, úkolů a cvičení, aby žáky aktivizovaly a aby neztratili zájem během činnosti s nimi. Metodické pokyny pro učitele jsou jejich nedílnou součástí. Tyto pokyny určují zařazení pracovního listu, cíle, pomůcky a postup, ve kterém je stanovena vhodná organizační forma a další instrukce pro práci. Vše je zpracováno v elektronické podobě, aby šíření mezi pedagogy bylo snazší a aby si každý z nich mohl daný list upravit nejen podle potřeb svých, ale i žáků ve třídě.

10.3 Vytvořené pracovní listy

Pracovní list č. 1

Rychnov nad Kněžnou: základní informace

Zařazení pracovního listu: motivace

Cíl: • žák rozluští pomocí příkladů šifru

- žák doplní informace o Rychnově nad Kněžnou a okolí

Pomůcky: tužka, pastelka

Postup: Každý žák obdrží pracovní list. Samostatně rozluští šifru, ve které se skrývá název města – Rychnov nad Kněžnou. Dále žák pokračuje s vyznačením Královéhradeckého kraje a města Rychnov nad Kněžnou na mapě. Na další stránce spojuje obrázky s pojmy, které doplňuje do vět. V posledním cvičení žák luští přesmyčky. Poté, co jsou všichni hotovi, proběhne hromadná kontrola.

Pracovní list č. 1

Šifra

Rozlušti matematickou šifru a získáš název města, které má přes 11 tisíc obyvatel a zároveň je to okresní město v Královéhradeckém kraji.

$15 \cdot 6 =$	O
$24 \cdot 3 =$	Y
$90 : 9 =$	R
$33 \cdot 2 =$	V
$96 : 4 =$	CH
$13 \cdot 7 =$	A
$75 : 5 =$	D
$21 \cdot 3 =$	N
$77 : 7 =$	K
$41 \cdot 2 =$	Ž
$80 : 4 =$	U
$16 \cdot 5 =$	Ě

10	72	24	63	90	66		63	91	15		11	63	80	82	63	90	20	

Mapa

Vyznač na mapě Královéhradecký kraj a město Rychnov nad Kněžnou.

Spojovačka a doplňovačka

Spoj pojem s obrázkem a doplň tyto pojmy do věty.

ZNAK

PRAPOR

_____ a _____ města jsou symboly okresního města Rychnov nad Kněžnou.

Přesmyčky

Ze zpřeházených písmen utvoř slova, napiš je na řádek a získáš vesnice blízce Rychnovu nad Kněžnou.

HÁDLOU SEV _____

POVLIKA _____

MENOSLE _____

CEPENILU _____

KOTLO _____

Pracovní list č. 2

Rychnovsko: geografické údaje

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

Cíl: • žák dokáže vyhledat potřebné informace k vyplnění úkolů

Pomůcky: tužka, internet

Postup: Žáci se rozdělí do šesti skupin. Každá skupina obdrží pracovní list. Učitel/ka stanoví časový limit na vyplnění pracovního listu. Ve skupině píše vždy jen jeden. Celá skupina diskutuje a radí se, co doplnit do cvičení. Pokud žáci některé informace nevědí, vyhledávají si je za pomoci učitele/ky na internetu. Po skončení časového limitu si žáci společně s učitelem/kou zkontrolují pracovní list.

Pracovní list č. 2

Poloha – doplňovačka

Napiš místo vynechaných míst správné pojmy.

Rychnov nad Kněžnou se nachází v _____ kraji. Je to _____ město, které leží v _____ tabuli.

Povrch - kroužkovačka

Urči správnost vět a zakroužkuj písmeno. V případě nepravdivé výpovědi větu oprav.

	ANO	NE
Nedaleko města se nachází les Včelný.	H	B
Orlické hory nejsou chráněná krajinná oblast.	O	A
Nejvyšším vrcholem Orlických hor je Velká Mračná.	L	N
Zdobnice je lákavé SKI centrum v Krušných horách.	M	I
Obec Říčky získala svůj název podle spousty tekoucích říček.	Č	Z
Zemská brána je přírodní rezervace v Orlických horách, která je smrkem zalesněná a nachází se v údolí řeky Sázavy.	S	K
Bukačka je nazývána botanickou zahradou Orlických hor.	A	F

Ze zakroužkovaných písmen utvoř slovo a doplň do věty.

Vojenská pevnost _____ se nachází poblíž města Bartošovice. Skládá se ze šesti bojových objektů na povrchu, které jsou v podzemí propojeny chodbami.

Vodstvo - doplňovačka

Vyber správnou odpověď a doplš do věty.

Povodí bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou tvoří tři hlavní řeky:

-
1. Kněžná, Divoká Orlice, Zdobnice
 2. Bílina, Tichá Orlice, Zdobnice
 3. Ploučnice, Divoká Orlice, Zdobná

V lese Včelném se nachází _____ jezero s kamennou sochou vodníka.

1. Tomášovo
2. Romanovo
3. Ivanské

Rychnovem nad Kněžnou protéká řeka _____.

1. Kněžnice
2. Kněžná
3. Kněžnina

Řeka Divoká Orlice tvoří přírodní hranici s _____.

1. Rakouskem
2. Polskem
3. Německem

Přehrada _____ je oblíbenou rekreační oblastí pro mnoho turistů.

1. Pastviny
2. Orlík
3. Slapy

Pracovní list č. 3

Rychnov nad Kněžnou: památky

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

Cíl: • žák dokáže popsat památky města Rychnov nad Kněžnou

- žák vyhledá potřebné informace vztahující se k památkám města
- žák ukáže na mapě města polohu významných památek

Pomůcky: tužka, knížky

Postup: Žáci pracují ve dvojicích, ve kterých vyplňují pracovní list. Na třech stanovištích jsou rozmístěny knihy týkající se Rychnova nad Kněžnou. Žáci v nich vyhledávají ty informace, které sami neznají. Po vyplnění listu si žáci společně s učitelem/kou sdělují správné odpovědi, diskutují o památkách a ukazují na mapě města, kde jsou umístěny.

Pracovní list č. 3

Hádanky

Uhádni hádanku a napiš na řádek, co je to za památku.

1. Byl jsem postaven Kryštofem Betengelem. Po požáru mě přestavěl architekt Jan Blažej Santini Aichl. Stojím nedaleko zámku a jsem_____.
2. Jsem zavěšen ve zvonici jako třetí největší v Čechách. Vážím přes 7 800 kg, mám velké srdce a jsem_____.

Kroužkovačka

Urči a zakroužkuj správnou odpověď. V případě nesprávné odpovědi větu oprav.

Je v Rychnově nad Kněžnou rodný dům Františka Martin Pelcla?	ANO	NE
Má Rychnov nad Kněžnou ve znaku pannu na koni?	ANO	NE
Nachází se v Rychnově nad Kněžnou Poláčkovo náměstí?	ANO	NE
Byl vybudován zámek v Rychnově nad Kněžnou Františkem Karlem Libštejnským z Kolowrat?	ANO	NE
Je zvon Kryštof šestý největší v Čechách?	ANO	NE
Nazývá se část roubených domků stojících pod zámkem „V chaloupkách“?	ANO	NE
Je Židovský hřbitov umístěn nad městem?	ANO	NE
Můžeme v Rychnově nad Kněžnou navštívit muzeum vláčků?	ANO	NE

Spojovačka

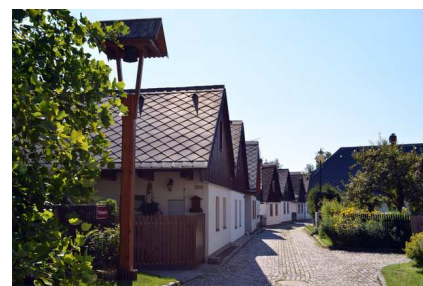
Spoj obrázek s popisem.

židovská synagoga

sousoší Bylo nás pět

radnice a muzeum hraček

zvon Kryštof

V chaloupkách

Kolowratský zámek

kostel svatého Havla

Pracovní list č. 4

Rychnovsko: průmysl

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

Cíl: • žák dokáže souvisle promluvit o průmyslu na Rychnovsku

- žák ukáže na mapě největší průmyslové firmy na Rychnovsku

Pomůcky: tužka, internet, knížky

Postup: Každý žák obdrží pracovní list, který bude vyplňovat hromadně s ostatními žáky. Učitel/ka funguje jako poradce a usměrňuje diskuzi. První cvičení si žák sám pospojuje a je provedena hromadná kontrola s učitelem/kou. V doplňovačce jeden žák vyhledává informace na internetu, ostatní radí, diskutují a zapisují do listu. Poslední cvičení je prováděno hromadnou formou, žáci společně řeší hádanky. Společně si pak povídají o průmyslových firmách a vyhledávají je na mapě Rychnovska.

Pracovní list č. 4

Spojovačka

Spoj loga firem k tomu, co vyrábí.

děvařská výroba

automobily

svařovací a řezací technika

automobilové i bytové zámky

Doplňovačka

Vyber z nabídky a napiš buď město, nebo vesnici: Ještětice, Kostelecká Lhota, Semechnice.

Drůbežárna _____

Chov prasnic _____

Výkrm prasat _____

Kroužkovačka

Urči správnost vět a zakroužkuj písmeno.

	ANO	NE
Sklářská huť Karolína vyrostla v Deštném.	L	H
Můžeme najít v Rychnově nad Kněžnou hutní průmysl?	S	I
Je v Kvasinách strojírenský průmysl?	Č	F
Můžeme v Potštejně navštívit pivovar, kde se vaří pivo Clock?	N	R
Je ve Vamberku postaven cukrovar?	A	O

Ze zakroužkovaných písmen utvoř slovo a doplň do věty.

V obci _____ je postavena pekárna.

Hádanky

Poznáš, který z těchto dvou automobilů na obrázku dnes vyrábí Škoda Auto? Správně zakroužkuj.

Napiš na řádek název obce, kde se nachází kamenolom Černá skála?

V jedné části se vaří různé druhy pív, např. Kněžna, Kaštan, Habrovák a ve druhé části se vyrábí a prodávají limonády, sirupy a minerální vody. Co jsem za budovu? Napiš na řádek.

Pracovní list č. 5

Rychnovsko: geografické údaje, památky, průmysl

Zařazení pracovního listu: fixace učiva

Cíl: • žák popíše geografické údaje, památky a průmysl na Rychnovsku

- žák dokáže nakreslit symboly města

Pomůcky: tužka, pastelky

Postup: Žáci pracují ve dvojicích, ve kterých si zopakují informace týkající se geografických údajů, památek a průmyslu Rychnovska. Po vyplnění následuje společná kontrola s učitelem/kou.

Pracovní list č. 5

Doplňovačka

Napiš do textu chybějící slova.

Rychnov nad Kněžnou je umístěn v _____
kraji. Je to bývalé _____ město. Za městem se
tyčí krásné _____ hory, které jsou často vyhledávané pro
turistiku. Nejvyšší vrchol těchto hor se nazývá _____ a
měří 1115 m. V horách jsou známá zimní letoviska _____ a
_____. Botanickou zahradou těchto hor je označována
_____. V Rychnově si můžeme udělat procházku do lesa,
který se jmenuje _____. V lese si můžeme odpočinout u
_____ jezera, kde stojí kamenná _____ vodníka
_____. Rychnovem nad Kněžnou protéká řeka _____.

Vypisovačka

- 1) Vypiš tři hlavní řeky bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou: _____.
- 2) Přírodní hranici s Polskem tvoří řeka: _____.
- 3) Oblíbenou rekreační oblastí je přehrada _____.
- 4) Ve zvonici v Rychnově nad Kněžnou je pověšen zvon _____, který je třetí největší v Čechách.
- 5) Zámek v Rychnově nad Kněžnou je pojmenován podle rodu _____.
- 6) Automobilový závod Škoda Auto je v obci _____.
- 7) Město proslulé krajkou se nazývá _____.

Kreslení

Tři barvy praporu Rychnova nad Kněžnou jsou:_____.

Prapor nakresli.

Rychnov nad Kněžnou má ve znaku:_____.

Znak nakresli.

Pracovní list č. 6

Rychnov nad Kněžnou: osobnosti

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

Cíl: • žák vyhledá potřebné informace a doplní je do cvičení

- žák dokáže charakterizovat významné osobnosti

Pomůcky: tužka, knížky

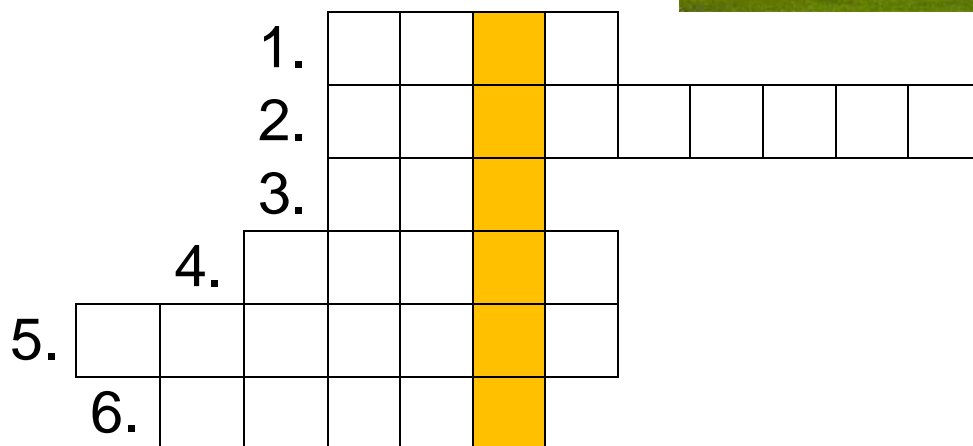
Postup: Žáci pracují ve dvojicích, ve kterých vyplňují pracovní list. Na třech stanovištích jsou rozmístěny knihy týkající se Rychnova nad Kněžnou. Žáci v nich vyhledávají ty informace, které sami neznají. Po vyplnění listu si žáci společně s učitelem/kou sdělují správné odpovědi. Hromadně si povídají o významných osobnostech.

Pracovní list č. 6

Křížovka

Napiš příjmení známých osobností Rychnova nad Kněžnou do křížovky.

1. Klavírista a hudební skladatel: Rudolf.....
2. Hudební skladatel a varhaník: Anatol.....
3. Básník, spisovatel a novinář: Karel.....
4. Herec, spoluzakladatel divadla Semafor: Jiří.....
5. Spisovatel a novinář: Karel.....
6. Spisovatel, historik, vlastenec: František Martin.....

TAJENKA

Tato památka je v Rychnově nad Kněžnou a jmenuje se _____
Nejsvětější Trojice.

Doplňovačka

Doplň do textu tato chybějící slova tak, aby text dával smysl: obchod, 4, Karel, cirkusu, Bajza, slon, Rampepurda.

Ahoj, jmenuji se Petr_____. Moji postavu vymyslel spisovatel_____ Poláček. Mám bratra a sestru, která se jmenuje Mančinka. Bydlí s námi i služka, které já říkám_____. Tatínek vlastní_____. Maminka je moc hodná, vždy přemluví taťku, když chci

někam jít, např. do _____, kde se mi velmi líbil _____ Jumbo.
Mám _____ nejlepší kamarády.

Zmíněná chlapecká postava pochází z knihy _____.

Spojovačka

Spoj obrázek s popisem.

Byl jsem spisovatel, historik a buditel
národa.

Jsem český atletický
vícebojař a olympijský vítěz
roku 2004.

Byl jsem herec, zpěvák. Měl jsem
skvělého spolupracovníka Jiřího
Suchého, který byl zároveň mým
přítelem.

Byla jsem spisovatelka, autorka povídek a
především kuchařských knih.

Pracovní list č. 7

Rychnovsko: zajímavá místa

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

Cíl: • žák pohovoří o zajímavých místech v okolí Rychnova nad Kněžnou

- žák rozezná jednotlivé zámky na obrázcích a spojí je s místem, kde jsou postaveny
- žák dokáže zámky vyhledat na mapě

Pomůcky: tužka, knížky

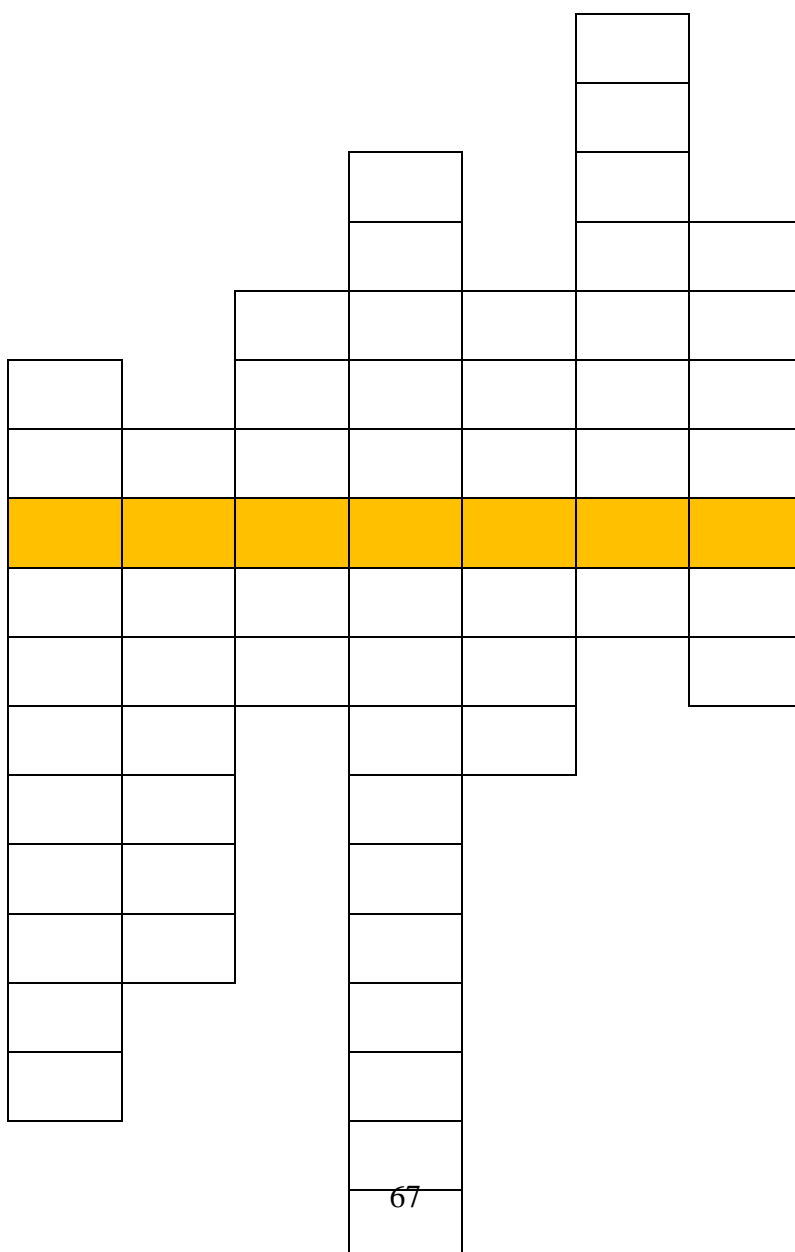
Postup: Žáci pracují ve dvojicích, ve kterých vyplňují pracovní list. Na třech stanovištích jsou rozmístěny knihy týkající se Rychnova nad Kněžnou. Žáci v nich vyhledávají ty informace, které sami neznají. Po vyplnění listu si žáci společně s učitelem/kou sdělují správné odpovědi. Na závěr žáci vyhledávají zámky na mapě Rychnovska.

Pracovní list č. 7

Křížovka

Doplň do křížovky název města, ve kterém najdeme:

- 1) Zámek s nádherným parkem a zámecký zvěřinec.
- 2) Zříceninu hradu.
- 3) Masarykovu chatu postavenou na hřebenu v nadmořské výšce 1019 metrů.
- 4) Starý dřevěný most.
- 5) Vojenskou tvrz, která je postavena v Orlických horách.
- 6) Anenskou pouť konající se každoročně v červenci.
- 7) Muzeum krajky.

V tajence je ukryt název města, které je vzdáleno jen pár kilometrů od Rychnova nad Kněžnou.

Doplňovačka

Napiš tato chybějící slova do textu: Masarykově, chrámové, Solnice, sloup.

Z předchozí křížovky jsi vyluštil/a, že název města je_____. Můžeme se zde projít po _____ náměstí, kde je postavena radnice.

Nedaleko náměstí stojí_____ se sochou Panny Marie. Narodil se tu Václav Kalous, který se proslavil jako skladatel _____ hudby.

Spojovačka

Spoj obrázek zámku s městem, kde se nachází.

zámek v Doudlebách nad Orlicí

zámek v Potštejně

zámek v Častolovicích

zámek v Kostelci nad Orlicí

Pracovní list č. 8

Rychnovsko: pověsti

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

- Cíl:**
- žák vyhledá potřebné informace pomocí knížek vztahujících se k pověstem Rychnova nad Kněžnou a okolí
 - žák pohovoří o pohádkových bytostech Orlických hor

Pomůcky: tužka, knížky

Postup: Žáci spojí dvě lavice k sobě a pracují ve čtveřicích. Učitel/ka rozmístí po třídě nápovědy týkající se názvů vesnic a obcí. Ve čtveřici vždy jen jeden žák zapisuje do pracovního listu. Celá čtveřice diskutuje a radí se, co doplnit do cvičení. Žáci mohou k vyhledávání informací použít knihy týkající se pověstí Rychnova nad Kněžnou a okolí. Po vyplnění listu je provedena hromadná kontrola s učitelem/kou. Na závěr si se žáky povídáme o pohádkových bytostech, které se vztahují k Orlickým horám.

Pracovní list č. 8

Doplňovačka

Přečti si, jak podle pověstí vznikly některé názvy vesnic nebo měst, a doplň na řádek jejich název.

- 1) Název vesnice vznikl podle toho, že se tu velmi často líčilo na ptáky a na zvěř. _____
- 2) Obec získala svůj název podle bahnitých zátok se stojatou zakyslou čili kvasící vodou. _____
- 3) Název obec vznikl díky tomu, že se na místních polích pěstovalo hodně lupení. _____
- 4) Vesnice dostala svůj název, protože se tu rodili převážně synové. _____
- 5) Město, získalo svůj název díky obyvatelům, kteří obchodovali se solí. Nacházela se tu také skladiště soli. _____
- 6) Název obce se odvozuje podle velkého množství javorů, které zde rostly. _____

Doplňovačka

Napiš do pověsti O původu názvu „Kočičího hradu“ tato chybějící slova tak, aby text dával smysl: kočky, Včelném, kopec, šlechtic, veverka, divoké.

Proti Ivanově skále se v lese _____ tyčí kopec, který je porostlý stromy a nazýván „Kočičím hradem“. Jeden chudý _____ často chodil k Ivanskému jezeru na procházku. Muže vždy doprovázely jeho dvě _____, které při jedné procházce zahlédly rodinu chlupatých _____. Kočky se polekaly, utekly na vysoký _____ a zde i zůstaly. Na tomto místě založily další rodiny. Obyvatelé říkali, že kočky byly neobvykle _____, a proto se na místo dlouhé časy nikdo neodvážil.

Kroužkovačka

Správné zakroužkuj.

Víš, kdo je strážkyně Orlických hor?

- a) princezna Kristýnka
- b) princezna Kačenka
- c) princezna Maruška

Kdo je spoluvládce Orlických hor?

- a) Rampepurda
- b) Rumpí
- c) Rampušák

Pracovní list č. 9

Rychnov nad Kněžnou a okolí: heraldika

Zařazení pracovního listu: expozice učiva

Cíl: • žák rozezná jednotlivé znaky na obrázcích a správně je rozřadí

- žák popíše historii vzniku znaku Rychnova nad Kněžnou
- žák je schopný nakreslit a vymyslet vyprávění o vlastním znaku

Pomůcky: tužka, pastelky, internet

Postup: Žáci spojí dvě lavice k sobě a pracují ve čtveřicích. Učitel/ka rozmístí na chodbě nápovědu vztahující se ke znakům. Ve čtveřici vždy jen jeden žák zapisuje do pracovního listu. Celá čtveřice diskutuje a radí se, co doplnit do cvičení. Žáci mohou k vyhledávání informací použít internet. Po vyplnění listu je provedena hromadná kontrola s učitelem/kou. Na závěr žáci přečtou jejich vyprávění o znaku, který si vymysleli.

Pracovní list č. 9

Přesmyčky

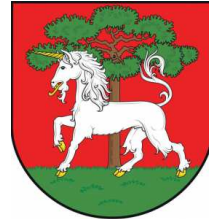
Ze zpřeházených písmen utvoř slovo a získáš název pomocné vědy historické, která se zabývá studiem znaků.

DIHEKARAL_____

Spojovačka

Spoj název s obrázkem znaku.

Kostelec nad Orlicí	Doudleby nad Orlicí	Potštejn	Vamberk	Solnice	Častolovice
---------------------	---------------------	----------	---------	---------	-------------

Doplňovačka

Napiš do pověsti tato chybějící slova tak, aby text dával smysl: jelena, pomoc, hon, zachránil, panna, pařez, pannu na jelenu, Ondra.

V lese byla skupina dřevorubců, kteří se snažili vyvrátit_____ stromu. Mladý_____

koukal k hradní bráně, zda nejedou páni na _____ a

zda nezahledne svou milovanou Jitku. Mezitím smutná_____ Ofka

plakala u okna. Chtěla s nimi také jet, ale otec jí to zakázal. Ofka však neposlechla, vysedla na svého_____ a jeli se projet. Zvíře se z hlaholu mužských hlasů splašilo a uhánělo pryč. Ofka křičela o _____.

Uslyšel ji Ondra, utíkal a hodil jelenovi pařez do cesty. Ofku _____ a

odnesl ji na hrad. Všichni mu byli vděční. Ondra za to požádal pána, aby

propustil Jitku ze svých služeb. Jitka s Ondrou se vzali. Od té doby má naše město ve znaku_____.

Kreslení

Vymysli si vlastní znak, nakresli ho a napiš krátké vyprávění o jeho vzniku.

Pracovní list č. 10

Rychnov nad Kněžnou a okolí

Zařazení pracovního listu: fixace učiva

Cíl: • žák plynule pohovoří o Rychnově nad Kněžnou

- žák je schopný sám rozeznat osobnosti na obrázcích a napsat jména

Pomůcky: tužka

Postup: Každý žák obdrží pracovní list, který samostatně vyplňuje v lavici. Na závěr si s žáky povídáme o tom, co nového se dozvěděli o Rychnově nad Kněžnou a jeho okolí. Žáci vzájemně diskutují a vyměňují si poznatky.

Pracovní list č. 10

Doplňovačka

Napiš do věty chybějící slova.

- 1) Nedaleko Poláčkova náměstí stojí _____ zámek.
- 2) U kostela Nejsvětější _____ je postavena zvonice s _____ největším zvonem _____ v Čechách.
- 3) Na náměstí můžeme navštívit muzeum _____.
- 4) Nad městem se nachází _____ hřbitov.
- 5) Část roubených domků stojících pod zámekem je nazývána _____.
- 6) V Častolovicích je krásný _____ se _____, kde mohou děti krmit zvířata.
- 7) V Potštejně se na kopci tyčí _____ hradu Potštejn.
- 8) Město _____ je proslulé svou krajkou.
- 9) V Rychnově nad Kněžnou stojí u řeky budova, kde se v jedné části vyrábějí a prodávají minerální vody a _____, ve druhé části se vaří _____.
- 10) V obci _____ je postavena rozsáhlá továrna zabývající se výrobou _____ a její název je _____.

Poznávkačka

Poznej podle obrázku osobnost Rychnova nad Kněžnou a napiš na řádek její jméno.

Přesmyčky

Ze zpřeházených písmen utvoř slova, napiš je na řádek a získáš indicie, které se vztahují k jednomu klidnému místu v Rychnově nad Kněžnou.

TIKVĚNY _____

MYSTRO _____

POČIODNEK _____

VÉLANO MIPYDYRA _____

PACÍHOU DIČKYLO _____

Název místa je: _____

10.4 Reflexe pracovních listů

Tato podkapitola zahrnuje reflexi pracovních listů od učitelů, kteří pracují na rychnovských školách či v okolí, a od studentů pedagogické fakulty. Cílem bylo získat zpětné informace o tom, jaký názor na vytvořené listy mají oni, jaká jsou podle nich pozitiva a negativa těchto listů, zda jejich obtížnost je adekvátní pro žáky pátého ročníku a další důležité poznatky.

10.4.1 Mé zhodnocení pracovních listů

Pracovní listy jsem měla možnost ověřit v praxi u žáků pátého ročníku na Základní škole Masarykova v Rychnově nad Kněžnou. Před samotnou realizací jsem obsah pracovních listů konzultovala s paní učitelkou třídní této třídy. Ukázala jsem jí pracovní listy a nastínila moji představu plnění s žáky. Pracovní listy jsem použila v rámci projektového dnu, který měl název Rychnov nad Kněžnou a jeho okolí. Na úvod jsem žákům ozřejmila, jak dnešní den bude probíhat a jaká bude jeho náplň. Během celého dne jsem se snažila, aby činnosti byly různorodé, střídala jsem různé organizační formy, žáci tak pracovali buď individuálně, skupinově, frontálně nebo ve dvojích. Mile mě překvapilo, jak žáci dokázali pracovat s knižními publikacemi, brožurami, mapami či internetem, které jsem donesla. Vyhledávání potřebných informací v těchto zdrojích jim nečinilo žádné zásadní problémy. Na druhou stranu bohužel donesených materiálů nebyl dostatek a počítač byl ve třídě pouze jeden, proto vyhledávání údajů zabralo více času, než jsem předpokládala a někteří žáci tak ztráceli chuť do práce. Toto jsem shledala jako velký nedostatek. Do budoucna mě toto zjištění poučilo, abych se snažila sehnat co nejvíce materiálů, publikací a v ideálním případě mít k dispozici i počítačovou učebnu, aby činnost žáků byla co nejefektivnější.

Po celou dobu jsem komunikovala s žáky, procházela mezi lavicemi např. při práci ve skupinách či dvojicích, abych měla přehled o tom, jak se žákům daří. Naskytla se také situace, kdy jsem viděla, že žákům u pracovního listu číslo šest činí problém doplnit příjmení u klavíristy a hudebního skladatele Rudolfa Rokla a dále novináře a spisovatele Karla Sýse. Na tabuli jsem tato dvě příjmení zašifrovala formou zpřeházených písmem, žákům to posloužilo jako nápověda a poté již křížovku doplnili bez dalších komplikací.

Jakmile žáci měli vyplněný pracovní list, proběhla ihned hromadná kontrola, aby si nefixovali špatné odpovědi. Chtěla jsem, aby byli žáci motivováni po celou dobu práce, vytvořila jsem každému papírovou medaili, na kterou sbírali razítka za správné splnění úkolu. Na konci celého dne proběhlo vyhodnocení a určení odměn ve formě diplomů, jedniček a hvězdiček.

Pro odučení pracovních listů mi byl nabídnut pouze jeden den, a protože jsem chtěla vidět, jak budou žáci zvládat jejich doplnění, na tuto variantu jsem přistoupila. Přestože třída pracovala pilně, bylo to časově náročné. Nebyla možnost se nad některými věcmi více pozastavit a popovídat si o nich, což hodnotím jako negativum. V rámci dalšího užití pracovních listů budu upřednostňovat jejich jednotlivé rozvržení do výuky, aby bylo na vše dostatek času.

Cílem celého projektového dnu na téma Rychnov nad Kněžnou a okolí bylo, aby žáky práce zaujala a bavila, získali nové informace a zároveň si zapamatovali co nejvíce. Domnívám se, že vzhledem k tomu, jak žáci s nadšením pracovali a jak velmi dobře dopadl závěrečný souhrnný pracovní list číslo deset, se mi to s menšími nedostatky úspěšně zdařilo.

10.4.2 Reflexe od učitelů z praxe a studentů pedagogické fakulty

O reflexi pracovních listů jsem požádala čtyři paní učitelky z různých škol buď přímo v Rychnově nad Kněžnou, nebo jeho okolí. Negativa těchto pracovních listů nebyla shledána, spíše mi byly doporučeny jen rady, které jsou zároveň s kladnými poznatky pedagogů popsány v následujících řádcích.

Pracovní listy jsou tematicky rozděleny a uceleně na sebe navazují podle postupu učiva i jeho obtížnosti. Ke shrnutí a upevnění učiva slouží pracovní list číslo pět a číslo deset. Všechny pracovní listy jsou vždy zakončeny kontrolou s učitelem, žáci tak dostávají okamžitou zpětnou vazbu. Práce není určena jen pro jednotlivce, ale střídá se i s prací ve dvojicích či větších skupinách. Velkým plusem je možnost využití různých zdrojů informací, ve kterých žáci údaje vyhledávají (knihy, časopisy, internet, brožury, mapy apod.). V pracovních listech se objevují obrázky, žáci si tak mohou vše dobře představit. Mezi další pozitivní faktory patří to, že pracovní listy jsou tvořeny různými křížovkami, spojovačkami a doplňovačkami, které žáky zaujmou, a práce je bude bavit.

Dále je kladně hodnoceno to, že se žáci kromě získaných vědomostí naučí spolupracovat, komunikovat, diskutovat a vyhledávat informace samostatně, což paní učitelky považují za důležité. V pracovním listu číslo čtyři doporučují pustit krátké video o některé z průmyslových firem. V pracovním listu s tematikou heraldiky navrhuji přečíst celou pověst o vzniku rychnovského znaku. V závěru se shodují na tom, že v dnešní době mají žáci více informací např. o hlavním městě než o místě a kraji, ve kterém žijí. Díky těmto pracovním listům se dozví spoustu zajímavostí o svém bydlišti a paní učitelky domnívají se, že by si žáci tohoto místa mohli více vážit a starat se o něj.

Pracovní listy jsem prokonzultovala se třemi studentkami pedagogické fakulty, které je zhodnotily jako kreativní pomůcku do hodiny. Veškerá zadání a pokyny k práci jim přišly srozumitelné a jasně napsané. Přesto mi zdůraznily, že bude potřeba, aby učitel s žáky všechna zadání společně prošel a případně dovysvětlil nejasnosti. Kladný názor měly na to, že se žáci učí o Rychnovsku postupně od nejdůležitějších informací, mezi které patří poloha, rozloha, geografické údaje či údaje o průmyslu až po zajímavosti, například jak vznikaly názvy obcí na Rychnovsku, jaké slavné osobnosti se na Rychnovsku narodily. Prostor pro samostatné vyhledávání informací žákem byl jimi oceněn. Stejně jako paní učitelky, tak i studentky považují za pozitivum, že žáci samostatně hledají potřebné údaje nejen na internetu, ale také v různých publikacích od učebnic po naučné knihy. Pracovní listy představují žákovi Rychnovsko nejen zábavnou formou, ale zároveň rozvíjejí kritické myšlení. V těchto listech se střídají různé druhy aktivit. Některé jsou jednodušší, v nichž žák pouze něco nakreslí, vyplní, jiné vedou žáka k tomu, aby samostatně přemýšlel. Pro lepší přehlednost žák studentky navrhují u doplňovaček zvýraznit slova, která mají žáci napsat do textu, u křížovek očíslovat políčka. Pro kvalitnější představu žáků považují za vhodné promítnout obrázky na plátno, aby je viděli ve větším formátu, než jsou zobrazeny na pracovním listu.

11 Závěr

Cílem teoretické části této diplomové práce bylo charakterizovat město Rychnov nad Kněžnou a jeho okolí nejprve z hlediska historického, zmíněny jsou nejdůležitější události v minulosti, dále je popsána geografická a kulturní stránka města a okolí, vše je uzavřeno kapitolou o průmyslu. Všechny tyto informace jsou uspořádány takovým způsobem, aby obsahovaly kompletní přehled o městě, a představují tak teoretický přínos pro učitele, kteří mohou využívat vytvořené pracovní listy. Přestože v Rychnově bydlím od narození a často podnikáme s rodinou výlety do okolí, některé informace jsem sama nevěděla, a díky tomu jsem si mohla doplnit další zajímavé poznatky.

Hlavním cílem praktické části bylo vytvořit metodický materiál pro učitele a deset pracovních listů, které mohou být využity při výuce tematického okruhu Místo, kde žijeme. Tyto pracovní listy jsou koncipovány pro žáky prvního stupně základní školy, konkrétně pro druhé období. Během projektového dnu jsem měla možnost s žáky realizovat práci s pracovními listy. Při této příležitosti jsem viděla, jak s nimi žáci během hodin pracovali. Poslední opakovací pracovní list sloužil jako důkaz o učení žáků a zároveň mi poskytl zpětnou vazbu o splnění cíle mých pracovních listů. Vzhledem k jejich elektronické podobě má každý kantor možnost si pracovní listy upravit tak, aby plnily jeho požadavky a byly prospěšné pro žáky.

Pracovní listy lze využít buď formou zařazení do jednotlivých vyučovacích hodin, nebo v rámci projektu, který by měl být delší než jeden den, jako jsem měla k dispozici já. Ze zkušenosti vím, že nebyl dostatek času na hlubší ponoření do tématu. Pokud by pracovní listy byly realizovány formou projektu, mohl by být zakončen vytvořením nástěnných plakátů na téma Rychnov nad Kněžnou a jeho okolí. Žáci by tak zužitkovali poznatky načerpané v pracovních listech. Aby měli žáci možnost poznat své místo bydliště a jeho širší okolí nejen z lavic své třídy, bylo by nejlepší podniknout s nimi procházku či výlet.

Velkým přínosem pro mě byla reflexe od učitelů z praxe a studentek pedagogické fakulty, jejichž postřehům se více věnuji v poslední kapitole. Doufám, že mnou vytvořený metodický materiál a pracovní listy budou učitelům prospěšné, budou je využívat při výuce a šířit je i mezi své kolegy. Žáci při jejich vyplňování získají důležité poznatky poutavou formou.

12 Seznam použitých zdrojů

About WorksheetWorks, (2017) [online]. *Worksheetsworks.com* [cit. 2017-5-18].
Dostupné z: <https://www.worksheetworks.com/about.html>

BRANDOS, Otakar (2011). Andrlův chlum [online]. *Treking.cz* [cit. 2017-2-12].
Dostupné z: <http://www.treking.cz/regiony/andrluv-chlum-rozhledna.htm>

BRANDOS, Otakar (2017). Orlické hory [online]. *Treking.cz* [cit. 2017-2-13].
Dostupné z: <http://www.treking.cz/regiony/orlicke.htm>

CAHA, Milan (2010). Synagoga [online]. *Hrady.cz* [cit. 2017-2-14]. Dostupné z:
<http://www.hrady.cz/?OID=9519>

DVOŘÁK, Stanislav (1938). *Město Rychnov n. Kněžnou a soudní okres rychnovský n. Kněž.* České Budějovice: Rada města Rychnova.

DVOŘÁK, Stanislav (1939). *Pověsti Rychnovska.* Rychnov nad Kněžnou: Okresní osvětový sbor v Rychnově nad Kněžnou.

FORTINOVÁ, Lenka (2010). Řeka Bělá – Česká republika, [online]. *Infoglobe* [cit. 2017-2-11]. Dostupné z: <http://www.infoglobe.cz/reky/evropa/ceska-republika/bela/>

Historie firmy BEAS, a.s., (2017) [online]. *Pekařská a cukrářská výroba BEAS, a.s.*
[cit. 2017-2-20]. Dostupné z: <http://www.beas.cz/index.php?p=firma&sp=historie>

Historie muzea, (2001) [online]. *Muzeum hraček Rychnov nad kněžnou* [cit. 2017-2-11].
Dostupné z: <http://www.muzeumhracek-rk.cz/>

Hrad Potštejn, (2017) [online]. *Potštejn* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z:
<http://potstejn.cz/index.php/hrad-potstejn/o-hrade-potstejn>

Charakteristika okresu Rychnov nad Kněžnou, (2016) [online]. *Český statistický úřad* [cit. 2017-2-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/charakteristika_okresu_rychnov_nad_kneznou

IMLAUF, Lubomír a FRÝZEK, Jiří (2008). *Rychnov nad Kněžnou 1258-2008: 750 let od první písemné zmínky*. Nové Město nad Metují: Pro Kulturu Rychnov nad Kněžnou s.r.o. vydal Fotoateliér Imlauf. ISBN 978-80-903514-6-2.

IMLAUF, Lubomír, NOVÁKOVÁ, Miroslava, KOS, Jaroslav a TYDLITÁT, Jan (2007). *Rychnov nad Kněžnou: brána Orlických hor*. Nové Město nad Metují: Pro Město Rychnov nad Kněžnou vydal Fotoateliér Imlauf. ISBN 80-903514-0-9.

IMRICH, Pavel a POKORNÝ, Pavel (1996). *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko: památky a příroda*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH. ISBN 80-900902-6-5.

JELÍNEK, Jan. Přírodní park Les Včelný, (2015) [online]. *Přírodní park Les Včelný* [cit. 2017-2-11]. Dostupné z: http://www.3athlon.com/les_vcelny/les_vcelny.htm

Jiří Rychnovský, (2017) [online]. *Salvator smíšený pěvecký sbor* [cit. 2017-2-16]. Dostupné z: <http://www.salvator.chrudim.cz/skladatele/rychnovsky/>

Jiří Šlitr, (2017) [online]. *Osobnosti.cz* [cit. 2017-2-16]. Dostupné z: <http://zivotopis.osobnosti.cz/jiri-slitr.php>

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-253-X.

Karel Poláček, (2017) [online]. *Osobnosti.cz* [cit. 2017-2-16]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/karel-polacek#cv>

Kolowratský zámek v Rychnově nad Kněžnou, (2017) [online]. *Atlas Česka* [cit. 2017-2-14]. Dostupné z: <http://www.atlaseska.cz/kralovehradecky-kraj/kolowratsky-zamek-v-rychnove-nad-kneznou/>

KOUŘIL, Tomáš a SVOBODA, Antonín (1924). *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou

KRÁM, Josef (2014). „*Pověsti naruby*“ *znovuobrození letoviska Studánka*. Rychnov nad Kněžnou: Matrix Hotels, s.r.o.

KRATOCHVÍL, Vilém (2005). *Potštejn pod erbem rodu Harduval Chamaré*. Potštejn: KAST spol. s. r. o.

LUKÁŠEK, Josef (1994). *Průvodce Orlickými horami a Podorlickem*. Rychnov nad Kněžnou: Exoticar tour.

Magdalena Dobromila Rettigová, (2017) [online]. *Osobnosti.cz* [cit. 2017-2-16]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/magdalena-dobromila-rettigova#cv>

MACH, Jiří, MATOUŠ, Václav a JUZA, Josef (2002). *Pověsti z Orlických hor a Podorlicka*. Rychnov nad Kněžnou: Státní okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou. ISBN 80-901757-9-1.

MANĚNOVÁ, Martina (2014). *Pracovní listy v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-499-1.

Město a samospráva, (2017) [online]. *Město Rychnov nad Kněžnou* [cit. 2017-2-4]. Dostupné z: <http://www.rychnov-city.cz/profil.asp?p1=51>

Minizoo, (2017) [online]. *Zámek Častolovice* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/minizoo/>

M-silnice a.s. (pobočka Černá skála, (2017) [online]. *Stavební net katalog stavebních firem a řemeslníků* [cit. 2017-2-13]. Dostupné z: <http://www.stavebninet.cz/m-silnice-a-s-pobocka-cerna-skala-5667/>

Muzeum krajky Vamberk, (2017) [online]. *Královéhradecký kraj – turistický portál* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: http://www.hkregion.cz/redakce/index.php?xuser=&lanG=cs&dr=100507#utm_source=seznam&utm_medium=cpc&utm_campaign=Sklik-Muzeum+krajky

Národní ústav vzdělávání, (2016) [online]. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [cit. 2017-05-23]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

NOVÁK, Václav (1960). *Rychnov nad Kněžnou*.

Nový pivovar: Clock Potštej, (2017) [online]. *Beer web* [cit. 2017-2-20]. Dostupné z: <http://beerweb.cz/novinky/novy-pivovar-clock-potstejn>

Nový zámek Kostelec nad Orlicí, 2017 [online]. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/cz/#>

Orlická galerie, (2014) [online]. *Muzeum a galerie* [cit. 2017-2-14]. Dostupné z: <http://www.moh.cz/~cz/index.php/stale-expozice/2014-04-16-08-18-6>

Orlické hory: možný průvodce po Orlických horách a okolí (2003). Rychnov nad Kněžnou: Diallyzační středisko.

O společnosti ESAB, (2017) [online]. *ESAB* [cit. 2017-2-19]. Dostupné z: <http://www.esab.cz/cz/cz/about/whatwedo/index.cfm>

O značce FAB, (2017) [online]. *FAB ASSA ABLOY* [cit. 2017-2-19]. Dostupné z: <http://www.fab.cz/o-znacce-fab>

Pevnost Dobrošov, (2017) [online]. *Královéhradecký kraj – turistický portál* [cit. 2017-2-14]. Dostupné z: http://www.hkregion.cz/dr-cs/102542-pevnost-dobrosov.html#utm_source=seznam&utm_medium=cpc&utm_campaign=Sklik-Pevnost+Dobrosov

Pivovar, (2016) [online]. *Tradiční pivo z Rychnova nad Kněžnou* [cit. 2017-2-20]. Dostupné z: <https://pivovarrychnov.cz/>

Podorlická sodovkárna, (2016) [online]. *Podorlická sodovkárna s.r.o. Rychnov n. Kn.* [cit. 2017-2-20]. Dostupné z: <https://sodo.cz/>

PRŮCHA, Jan a kol. (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří (2008). *Pedagogický slovník*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.

Průvodce zámeckým parkem v Častolovicích (2003). Častolovice.

Přehrada Pastviny, (2017) [online]. *Orlické hory* [cit. 2017-2-12]. Dostupné z: <https://pastviny.ceskehory.cz/>

Přírodní park Les Včelný, (2017) [online]. *Turistika.cz* [cit. 2017-2-11]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/prirodni-park-les-vcelny>

Renesanční zámek Doudleby nad Orlicí, (2017) [online]. *Zámek Doudleby* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: <http://www.zamek-doudleby.cz/>

Rozhledna Lázek – Lanškroun, (2015). [online]. *Orlické hory* [cit. 2017-2-12]. Dostupné z: <http://www.region-orlickehory.cz/turisticke-zajimavosti/vyhličky-rozhledny/rozhledna-lazek/>

Rozhledna Suchý vrch, (2017) [online]. *Kramářova chata na Suchém vrchu* [cit. 2017-2-12]. Dostupné z: <http://www.suchak.cz/rozhledna-suchy-vrch>

Rozhledna Vrbice, (2017) [online]. *Obec Vrbice* [cit. 2017-2-12]. Dostupné z: <http://www.vrbice.info/rozhledna-2/>

Rudolf Rokl, (2017) [online]. *Osobnosti.cz* [cit. 2017-2-16]. Dostupné z: <http://zivotopis.osobnosti.cz/rudolf-rokl.php>

Slavnostní otevření stadionu Romana Šebrleho, (2012) [online]. *Městský sportovní areál* [cit. 2017-2-16]. Dostupné z: <http://www.msalan.cz/index/slavnostni-otevreni-stadionu-romana-sebrleho>

STRÁŽNICKÁ, Alena, ŠROM, Jindřich a JUZA, Josef (1988). *Historie města Rychnova nad Kněžnou v datech*. Rychnov nad Kněžnou: Městský národní výbor.

Škoda Kvasiny, (2015) [online]. *Škoda Kvasiny* [cit. 2017-2-19]. Dostupné z: <http://cs.skoda-auto.com/company/production-plants/kvasiny>

Škoda auto, (2017) [online]. *Auto.cz* [cit. 2017-2-19]. Dostupné z: <http://www.auto.cz/skoda-logo-auto-nove-a-novy-firemni-design-55234>

TYDLITÁT, Jan (1988). *Rychnovské pohledy*. Rychnov nad Kněžnou: Městský národní výbor.

TYDLITÁT, Jan, ŠPLÍCHAL, Václav a OTAVOVÁ, Marie (2013). *Rychnov nad Kněžnou - Mekka novodobého obrození*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint. ISBN 978-80-904485-6-8.

Tyršova rozhledna – Rozálka – Žamberk, (2017) [online]. *Orlické hory a Podorlicko* [cit. 2017-2-12]. Dostupné z: http://www.mojeorlickehory.cz/zamberk/13_4098_tyrsova-rozhledna-rozalka/

Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou (2001). Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad. ISBN 80-901757-8-5.

Vojenská pevnost Hanička – Rokytnice v Orlických horách, (2011) [online]. *Vojenská pevnost Hanička – Orlické hory* [cit. 2017-2-14]. Dostupné z: <http://www.pevnosthanicka.cz/>

What is a worksheet?, (2017) [online]. *Reference* [cit. 2017-5-18]. Dostupné z: <https://www.reference.com/education/worksheet-b6b9e426bc578096#>

Wotan Forest, (2017) [online]. *Wotan Forest* [cit. 2017-2-19]. Dostupné z: <http://www.wotanforest.cz/>

ZAHAJSKÝ, Pavel (2003). *Vlastivědné mapy pro 1. stupeň základních škol*. Praha: Kartografie. ISBN 80-7011-697-8.

Zámek Častolovice historie, (2017) [online]. *Zámek Častolovice* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: <http://www.zamek-castolovice.cz/zamek/historie/>

Zámek Potštejn [online]. *Potštejn* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: <http://potstejn.cz/index.php/zamek-potstejn/o-hrade-potstejn>

ZIKL, Pavel a kol. (2011). *Využití ICT u dětí se speciálními potřebami*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3852-9.

Zřícenina hradu Potštejn, (2017) [online]. *Královéhradecký kraj – turistický portál* [cit. 2017-2-18]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/100483-zricenina-hradu-potstejn.html>

Citace k obrázkům v pracovních listech

- pracovní list č. 1:

Slepá mapa ČR. *Google obrázky* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?hl=cs&site=imghp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=631&q=mapa+%C4%8Dr&oq=mapa+%&gs_l=img.1.2.0i10.6758.7940.0.11607.5.5.0.0.0.105.434.4j1.5.0...0...1ac.1.64.img..0.5.428.pYn9Nqgx5oU#imgrc=ZFob6jNxXCkR6M%3A

Vlajka města Rychnov nad Kněžnou. *Město Rychnov nad Kněžnou oficiální web města* [online]. 2013 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.rychnov-city.cz/symboly-mesta/d-1012/p1=1048>

Znak města Rychnov nad Kněžnou. *Město Rychnov nad Kněžnou oficiální web města* [online]. 2013 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.rychnov-city.cz/symboly-mesta/d-1012/p1=1048>

- pracovní list č. 2:

Ivanské jezero. *Turistik Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.turistik.cz/cz/kraje/kralovehradecky-kraj/okres-rychnov-nad-kneznou/rychnov-nad-kneznou/ivanske-jezero/galerie/>

Mapa ČR s vyznačeným Královéhradeckým krajem. *Wikipedia* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1lov%C3%A9hradeck%C3%BD_kraj#/media/File:2004_Kralovehradecky_kraj.PNG

Přehrada Pastviny – přehradní hráz. *Orlické hory a Broumovsko* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.ceskehory.cz/orlicke-hory/img-prehrada-pastviny-2.html>

Vojenská pevnost Hanička. *Vojenská pevnost Hanička – Orlické hory* [online]. 2011 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.pevnosthanicka.cz/fotogalerie/#celkovy-pohled-s-79-jpg>

Vojenská pevnost Hanička. *Vojenská pevnost Hanička – Orlické hory* [online]. 2011 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.pevnosthanicka.cz/fotogalerie/#pancerove-prvky-s-76-jpg>

- pracovní list č. 3:

Budova radnice na Starém náměstí. *Wikipedia* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24].

Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Rychnov_nad_Kn%C4%9B%C5%BEnou#/media/File:Rychnov_Town_Hall.JPG

Kolowratský zámek. *Jan Egon Kolowrat Krakowský Liebsteinský* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.kolowrat.com/>

Kostel Nejsvětější Trojice. *Městské informační centrum Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2015 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.rychnovsko.info/cs/pamatky/cirkevni-pamatky/item/94-kostel-nejsvetejsi-trojice.html>

Kostel svatého Havla. *Mapy – Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/433094-Kostel-svateho-Havla-Rychnov-nad-Kneznou>

Rodný dům F. M. Pelcla. *Wikipedia* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_kulturn%C3%ADch_pam%C3%A1tek_v_Rychnov%C4%9B_nad_Kn%C4%9B%C5%BEenou

Sousoší Bylo nás pět. *Mapy – Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/287115-Rychnov-nad-Kneznou-sousosi-Bylo-nas-pet>

V chaloupkách. *Mapy – Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/373521-V-chaloupkach>

Zvon Kryštof. *Městské informační centrum Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2015 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.rychnovsko.info/cs/pamatky/cirkevni-pamatky/item/95-zvon-krystof.html>

Židovská synagoga – Rychnov nad Kněžnou. *Orlické hory – ubytování, výlety, zážitky* [online]. 2015 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.region-orlickehory.cz/turisticke-zajimavosti/atrakce-muzea/zidovska-synagoga/>

- pracovní list č. 4:

Audi India. *Google obrázky* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?hl=cs&site=imghp&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=631&q=audi&oq=audi&gs_l=img.3..0110.879.1495.0.1789.4.4.0.0.0.108.367.3j1.4.0....0...1.1.64.img..0.4.364.eilnnnHakpI#imgcr=0KVssbILcAJ_HM:

Logo ESAB. *Zakazka.cz Vše pro strojírenskou výrobu* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.zakazka.cz/tag/esab/>

Logo FAB ASSA ABLOY. *FAB ASSA ABLOY* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.fab.cz/>

Logo Škoda Auto. *ADC autodoplňky.com specialista na doplňky* [online]. 2014 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.auto-doplňky.com/samolepka-s-logem-a-napisem-skoda-1-ks-original-000087703fp-p38426>

Logo Wotan Forest. *Wotan forest* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.wotanforest.cz/>

Podorlická sodovkárna. *Podorlická sodovkárna s.r.o. Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2016 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://sodo.cz/fotogalerie>

Škoda Octavia. *Škoda* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.skoda-auto.cz/models/octavia/octavia/#>

- pracovní list č. 5:

Bývalá rozhledna na Velké Deštné. *Velká Deštná 1115 m* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.orlickehory.net/mista/vdestna.htm>

Vamberecká krajka. *Muzeum krajky ručně paličkované ubrusy a prostírky* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.vkrajka.cz/cz/produkty/rucne-palickovane-ubrusy-a-prostirky>

- pracovní list č. 6:

Kostel Nejsvětější Trojice. *Městské informační centrum Rychnov nad Kněžnou* [online]. 2015 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.rychnovsko.info/cs/pamatky/cirkevni-pamatky/item/94-kostel-nejsvetejsi-trojice.html>

Pelcl František Martin. *Wikipedie* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Martin_Pelcl

Rettigová Magdalena Dobromila. *eKniha Zdarma* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.ekniha-zdarma.cz/cs/pro-zeny/45-magdalena-dobromila-rettigova.html>

Šebrle Roman. *Osobnosti.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://www.osobnosti.cz/roman-sebrle.php>

Šlitr Jiří. *Osobnosti.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://www.osobnosti.cz/jiri-slitr.php>

- pracovní list č. 7:

Dřevěný most v Pekle nad Zdobnicí. *Orlické hory – Kladské pomezí – Východní Čechy* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://orlickehory.webz.cz/obec/vamberk.htm>

Zámek Častolovice. *Zámek Častolovice* [online]. 2011 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.zamekcastolovice.info/fotogalerie/#zamekcastolovice2-jpg>

Zámek Potštejn. *Booking.com zámek Potštejn* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://www.booking.com/hotel/cz/za-mek-pota-tejn.cs.html>

Zámek v Doudlebách nad Orlicí. *Městys Doudleby nad Orlicí* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.doudleby.cz/index.php?oid=424077>

Zámek v Kostelci nad Orlicí. *Nový zámek Kostelec nad Orlicí* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.zamekkostelecno.cz/>

Zřícenina hradu Potštejn. *Hrad Potštejn* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://hrad-potstejn.cz/hrad-prohlidkovy-okruh.php>

- pracovní list č. 8:

Kočičí obličej. *clker.com* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.clker.com/clipart-cat-face-1.html>

Princezna Kačenka. *Kam po Česku O Kačence z orlických Hor* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.kamposesku.cz/clanek/5640/o-kacence-z-orlickych-hor>

- pracovní list č. 9:

Znak Častolovic. *Městys Častolovice* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: http://www.ou-castolovice.cz/#utm_source=firmy.cz&utm_medium=ppd&utm_campaign=firmy.cz-350376

Znak Doudleb nad Orlicí. *Městys Doudleby nad Orlicí* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.doudleby.cz/>

Znak Kostelce nad Orlicí. *Kostelec nad Orlicí oficiální internetové stránky* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.kostelecno.cz/index.asp>

Znak Potštejna. *Potštejn oficiální stránky obce* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://potstejn.cz/>

Znak Rychnova nad Kněžnou. *Město Rychnov nad Kněžnou oficiální web města* [online]. 2013 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.rychnov-city.cz/symboly-mesta/d-1012/p1=1048>

Znak Solnice. *Město Solnice* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.solnice.cz/>

Znak Vamberka. *Vamberk* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://vamberk.cz/mesto-a-samosprava/informace-o-meste/znak-a-vlajka/>

- pracovní list č. 10:

Poláček Karel. *Osobnosti.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/karel-polacek#cv>

Rettigová Magdalena Dobromila. *eKniha Zdarma* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.ekniha-zdarma.cz/cs/pro-zeny/45-magdalena-dobromila-rettigova.html>

Šebrle Roman. *Osobnosti.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://www.osobnosti.cz/roman-sebrle.php>

Šlitr Jiří. *Osobnosti.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://www.osobnosti.cz/jiri-slitr.php>

13 Seznam příloh

Příloha A – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 1.....	I
Příloha B – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 2.....	III
Příloha C – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 3.....	V
Příloha D – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 4.....	VII
Příloha E – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 5.....	IX
Příloha F – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 6.....	XI
Příloha G – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 7.....	XIII
Příloha H – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 8.....	XV
Příloha I – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 9.....	XVII
Příloha J – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 10.....	XIX

Příloha A – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 1

Anička, F

Pracovní list č. 1

Šifra

Rozlušti matematickou šifru a získáš název města, které má přes 11 tisíc obyvatel a zároveň je to okresní město v Královéhradeckém kraji.

$15 \cdot 6 = 90$	O	✓
$24 \cdot 3 = 72$	Y	✓
$90 : 9 = 10$	R	✓
$33 \cdot 2 = 66$	V	✓
$96 : 4 = 24$	CH	✓
$13 \cdot 7 = 91$	A	✓
$75 : 5 = 15$	D	✓
$21 \cdot 3 = 63$	N	✓
$77 : 7 = 11$	K	✓
$41 \cdot 2 = 82$	Ž	✓
$80 : 4 = 20$	U	✓
$16 \cdot 5 = 80$	Ě	✓

10	72	24	63	90	66		63	91	15		11	63	80	82	63	90	20	
R	Y	CH	N	O	V		N	A	D		K	N	Ě	Ž	N	O	U	

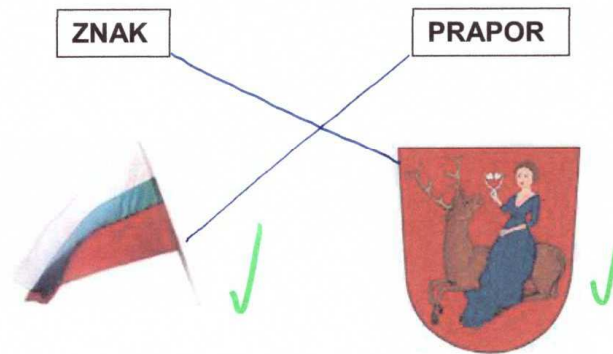
Mapa

Vyznač na mapě Královéhradecký kraj a město Rychnov nad Kněžnou.

Spojovačka a doplňovačka

Spoj pojem k obrázku a doplň pojmy do věty.

Prapor a znak města jsou symboly okresního města Rychnov nad Kněžnou.

Přesmyčky

Ze zpřeházených písmen utvoř slova, napiš je na řádek a získáš vesnice blízké Rychnovu nad Kněžnou.

HÁDLOU SEV DLOUHÁ VES ✓
POVLIKA LÍPOVKA ✓
MENOSLE SLEMENO ✓
CEPENILU LUPENICE ✓
KOTLO LOKOT ✓

Příloha B – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 2

Kája L.

Pracovní list č. 2

Poloha – doplňovačka

Napiš místo vynechaných míst správné pojmy.

Rychnov nad Kněžnou se nachází v Královéhradeckém kraji. Je to okresní město, které leží v Orlicko-horské tabuli.

Povrch - kroužkovačka

Urči správnost vět a zakroužkuj písmeno. V případě nepravdivé výpovědi větu oprav.

	ANO	NE	
Nedaleko města se nachází les Včelný.	☒ H	☐ B	✓
Orlické hory nejsou chráněná krajinná oblast.	☐ O	☒ A	✓
Nejvyšším vrcholem Orlických hor je Velká Mračná.	☐ L	☒ N	✓
Zdobnice je lákavé SKI centrum v Krušných horách.	☐ M	☒ I	✓
Obec Říčky získala svůj název podle spousty tekoucích říček.	☒ Č	☐ Z	✓
Zemská brána je přírodní rezervace v Orlických horách, která je smrkem zalesněná a nachází se v údolí řeky Sázavy.	☐ S	☒ K	✓
Bukačka je nazývána botanickou zahradou Orlických hor.	☒ A	☐ F	✓

Ze zakroužkovaných písmen utvoř slovo a doplň do věty.

Vojenská pevnost Havíčka se nachází poblíž města Bartošovice. Skládá se ze šesti bojových objektů na povrchu, které jsou v podzemí propojeny chodbami. ✓

Vodstvo - doplňovačka

Vyber správnou odpověď a doplš do věty.

Povodí bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou tvoří tři hlavní řeky:

Kněžná, Divoká Orlice, Zdobnice ✓

1. Kněžná, Divoká Orlice, Zdobnice
2. Bílina, Tichá Orlice, Zdobnice
3. Ploučnice, Divoká Orlice, Zdobná

V lese Včelném se nachází Ivanské jezero s kamennou sochou vodníka. ✓

1. Tomášovo
2. Romanovo
3. Ivanské

Rychnovem nad Kněžnou protéká řeka Kněžná. ✓

1. Kněžnice
2. Kněžná
3. Kněžnina

Řeka Divoká Orlice tvoří přírodní hranici s Polskem. ✓

1. Rakouskem
2. Polskem
3. Německem

Přehrada Pastviny je oblíbenou rekreační oblastí pro mnoho turistů. ✓

1. Pastviny
2. Orlík
3. Slapy

Příloha C – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 3

Kristýna K + ELENA S.

Pracovní list č. 3

Hádky

Uhádni hádanku a napiš na řádek, co je to za památku.

1. Byl jsem postaven Kryštofem Betengelem. Po požáru mě přestavěl architekt Jan Blažej Santini Aichl. Stojím nedaleko zámku a jsem Kostel NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE
2. Jsem zavěšen ve zvonici jako třetí největší v Čechách. Vážím přes 7 800 kg, mám velké srdce a jsem Zvon Kryštof ✓

Kroužkovačka

Urči a zakroužkuj správnou odpověď. V případě nesprávné odpovědi, větu oprav.

Je v Rychnově nad Kněžnou rodný dům Františka Martin Pelcla?	☒ ANO	☐ NE	✓
Má Rychnov nad Kněžnou ve znaku pannu na koni? <i>Jelenu</i>	☐ ANO	☒ NE	✓
Nachází se v Rychnově nad Kněžnou Poláčkovo náměstí?	☒ ANO	☐ NE	✓
Byl vybudován zámek v Rychnově nad Kněžnou Františkem Karlem Libštejnským z Kolowrat?	☒ ANO	☐ NE	✓
Je zvon Kryštof šestý největší v Čechách? <i>Je třetí!</i>	☐ ANO	☒ NE	✓
Nazývá se část roubených domků stojících pod zámkem „V chaloupkách“?	☒ ANO	☐ NE	✓
Je Židovský hřbitov umístěn nad městem?	☒ ANO	☒ NE	
Můžeme v Rychnově nad Kněžnou navštívit muzeum vláčků? <i>Je tu muzeum hraček</i>	☒ ANO	☒ NE	

Spojovačka

Spoj obrázek s popisem.

řidovská synagoga ✓

radnice a muzeum hraček ✓

sousoší Bylo nás pět ✓

zvon Kryštof ✓

V chaloupkách ✓

Kolowratský zámek ✓

kostel svatého Havla ✓

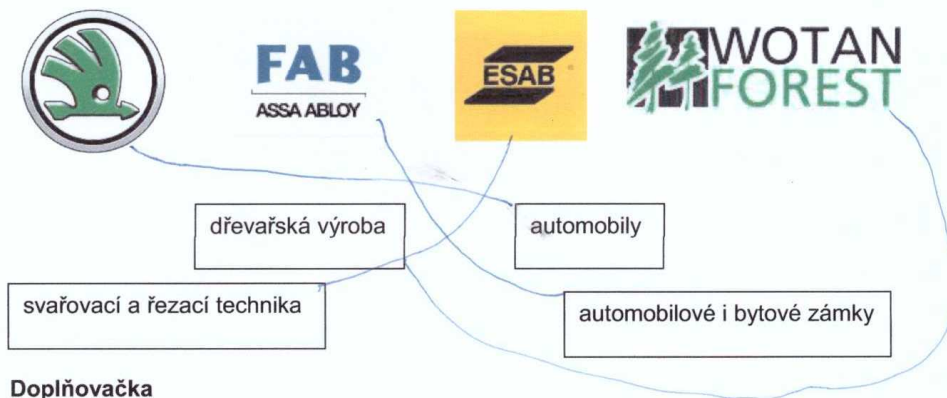
Příloha D – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 4

TOMÁŠ D.

Pracovní list č. 4

Spojovačka

Spoj loga firem k tomu, co vyrábí.

Doplnovačka

Vyber z nabídky a napiš buď město, nebo vesnici: Ještětice, Kostelecká Lhota, Semechnice.

Drůbežárna Semechnice

Chov prasnic Ještětice

Výkrm prasat Kostelecká Lhota

Kroužkovačka

Urči správnost vět a zakroužkuj písmeno. V případě nepravdivé výpovědi větu oprav.

	ANO	NE	
Sklářská huť Karolína vyrostla v Deštném.	☒ L	☐ H	✓
Můžeme najít v Rychnově nad Kněžnou <u>hutní průmysl?</u> <u>strojírenský</u>	☐ S	☒ I	✓
Je v Kvasinách strojírenský průmysl?	☒ Č	☐ F	✓
Můžeme v Potštejně navštívit pivovar, kde se vaří pivo Clock?	☒ N	☐ R	✓
Je ve Vamberku postaven <u>cukrovar?</u> <u>pivovar</u>	☐ A	☒ O	✓

Ze zakroužkovaných písmen utvoř slovo a doplň do věty.

V obci Lično je postavena pekárna. *

Hádanky

Poznáš, který z těchto dvou automobilů na obrázku dnes vyrábí Škoda Auto?
Správně zakroužkuj.

Napiš na řádek název obce, kde se nachází kamenolom Černá skála?

✓ Poláček

V jedné části se vaří různé druhy pív, např. Kněžna, Kaštan, Habrovák a ve druhé části se vyrábí a prodávají limonády, sirupy a minerální vody. Co jsem za budovu?
Napiš na řádek.

✓ Sobotka

Příloha E – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 5

Lucie + Emma

Pracovní list č. 5

Doplňovačka

Napiš do textu chybějící slova.

Rychnov nad Kněžnou je umístěn v Královéhradeckém kraji. Je to bývalé okresní město. Za městem se tyčí krásné Orlické hory, které jsou často vyhledávané pro turistiku. Nevyšší vrchol těchto hor se nazývá Telka Dušán a měří 1115 m. V horách jsou známá zimní letoviska Rájecký a Ldobnice. Botanickou zahradou těchto hor je označována Bukačka. V Rychnově si můžeme udělat procházku do lesa, který se jmenuje Váňský. V lese si můžeme odpočinout u Joaného jezera, kde stojí kamenná socha vodníka Joana. Rychnovem nad Kněžnou protéká řeka Kněžná.

Vypisovačka

- 1) Vypiš tři hlavní řeky bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou: Kněžná, Ldobnice, Divoká Orlice
- 2) Přírodní hranici s Polskem tvoří řeka: Divoká Orlice
- 3) Oblíbenou rekreační oblastí je přehrada Pastiny
- 4) Ve zvonici v Rychnově nad Kněžnou je pověšen zvon Kryštof, který je třetí největší v Čechách.
- 5) Zámek v Rychnově nad Kněžnou je pojmenován po rodě Kolowratů
- 6) Automobilový závod Škoda Auto je v obci Kvasiny
- 7) Město proslulé krajkou se nazývá Vamberk

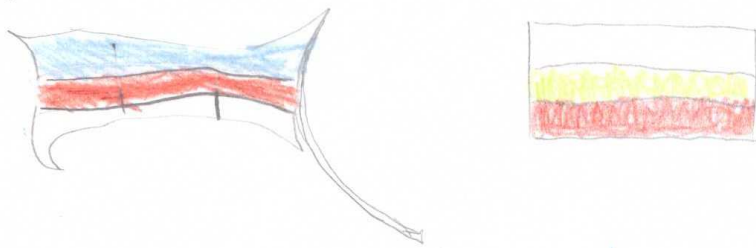

Kreslení

Tři barvy praporu Rychnova nad Kněžnou jsou: modrá, červená, bílá.

bílá, modrá, červená
~~modrá~~, ~~červená~~, ~~bílá~~

Prapor nakresli.

Rychnov nad Kněžnou má ve znaku: panna na jelenu.

Znak nakresli.

Příloha F – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 6

DAN NYČ, LUKAŠ R.

Pracovní list č. 6

Křížovka

Napiš příjmení známých osobností Rychnova nad Kněžnou do křížovky.

1. Klavírista a hudební skladatel: Rudolf. *Rohl* ✓
2. Hudební skladatel a varhaník: Anatol. *Provasník* ✓
3. Básník, spisovatel a novinář: Karel. *Lyš* ✓
4. Herec, spoluzakladatel divadla Semafor: Jiří. *Šlitr* ✓
5. Spisovatel a novinář: Karel. *Poláček* ✓
6. Spisovatel, historik, vlastenec: František Martin. *Pelcl* ✓

1.	R	O	K	L	✓					
2.	P	R	O	V	A	Z	N	I	K	✓
3.	S	Y	S	✓						
4.	S	L	I	T	R	✓				
5.	P	O	L	Á	Č	E	K	✓		
6.	P	E	L	C	L	✓				

TAJENKA

Tato památka je v Rychnově nad Kněžnou a jmenuje se Kostel Nejsvětější Trojice. ✓

Doplňovačka

Doplň do textu tato chybějící slova tak, aby text dával smysl: obchod, A, Karel, cirkusu, Bajza, slon, Rampepurda.

Ahoj, jmenuji se Petr Bajza. Moji postavu vymyslel spisovatel Karel Poláček. Mám bratra a sestru, která se jmenuje Mančinka. Bydlí s námi i služka, které já říkám Rampepurda. Tatínek vlastní obchod. Maminka je moc

hodná, vždy přemluví tatku, když chci někam jít, např. do circusu, kde se mi velmi líbil slon Jumbo. Mám 4 nejlepší kamarády.

Zmíněná chlapecká postava pochází z knihy Bylo nás pět.

Spojovačka

Spoj obrázek s popisem.

4. Byl jsem spisovatel, historik a buditel národa.

1. Jsem český atletický vícebojař a olympijský vítěz roku 2004.

3. Byl jsem herec, zpěvák. Měl jsem skvělého spolupracovníka Jiřího Suchého, který byl zároveň mým přítelem.

2. Byla jsem spisovatelka, autorka povídek a především kuchařských knih.

Příloha G – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 7

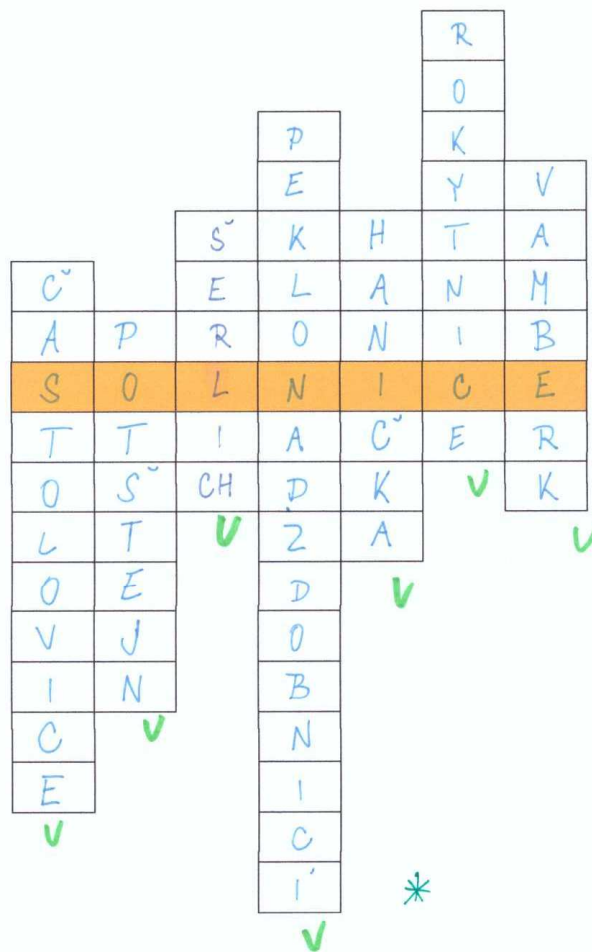
Lucka + Tenka B.

Pracovní list č. 7

Křížovka

Doplň do křížovky název města, ve kterém najdeme:

- 1) Zámek s nádherným parkem a zámecký zvěřinec.
- 2) Zříceninu hradu.
- 3) Masarykovu chatu, která je postavena na hřebenu v nadmořské výšce 1019 m.
- 4) Starý dřevěný most.
- 5) Vojenskou tvrz, která je postavena v Orlických horách.
- 6) Anenskou pouť konající se každoročně v červenci.
- 7) Muzeum krajky.

V tajence je ukryt název města, které je vzdáleno jen pár kilometrů od Rychnova nad Kněžnou.

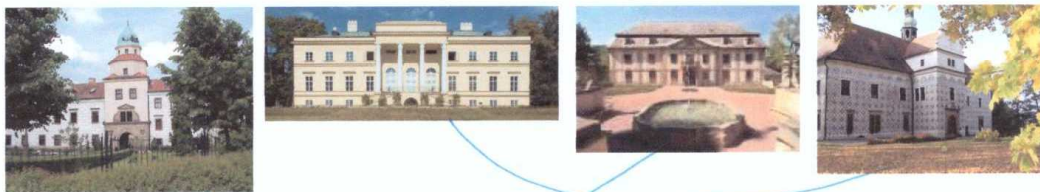
Doplňovačka

Napiš tato chybějící slova do textu: Masarykově, chrámové, Solnice, sloup.

Z předchozí křížovky jsi vyluštil, že název města je Solnice ✓. Můžeme se zde projít po Masarykově ✓ náměstí, kde je postavena radnice. Nedaleko náměstí stojí sloup ✓ se sochou Panny Marie. Narodil se tu Václav Kalous, který se proslavil jako skladatel chrámové ✓ hudby.

Spojovačka

Spoj obrázek zámku s městem, kde se nachází.

Příloha H – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 8

Týna, Karel, Adam, P., Joby

Pracovní list č. 8

Doplňovačka

Přečti si, jak podle pověstí vznikly některé názvy vesnic nebo měst, a doplň na řádek jejich název.

- 1) Název vesnice vznikl podle toho, že se tu velmi často líčilo na ptáky a na zvěř. Lično ✓
- 2) Obec získala svůj název podle bahnitých zátok se stojatou zakyslou čili kvasící vodou. Kvasiny ✓
- 3) Název obec vznikl díky tomu, že se na místních polích pěstovalo hodně lupení. Lupenice ✓
- 4) Vesnice dostala svůj název, protože se tu rodili převážně synové. Synkov ✓
- 5) Město, získalo svůj název díky obyvatelům, kteří obchodovali se solí. Nacházela se tu také skladiště soli. Solnice ✓
- 6) Název obce se odvozuje podle velkého množství javorů, které zde rostly. Javornice ✓

Doplňovačka

Napiš do pověsti O původu názvu „Kočičího hradu“ tato chybějící slova tak, aby text dával smysl: kočky, Včelněm, kopec, šlechtic, veverka, divoké.

Protí Ivanově skále se v lese Včelněm ✓ tyčí kopec, který je porostlý stromy a nazýván „Kočičím hradem“. Jeden chudý šlechtic ✓ často chodil k Ivnanskému jezeru na procházku. Muže vždy doprovázely jeho dvě kočky ✓, které při jedné procházce zahlédly rodinu chlupatých vervek ✓. Kočky se polekaly, utekly na vysoký kopec ✓ a zde i zůstaly. Na tomto místě založily další rodiny. Obyvatelé říkali, že kočky byly neobvykle divoké ✓, a proto se na místo dlouhé časy nikdo neodvážil.

Kroužkovačka

Správně zakroužkuj.

Víš, kdo je strážkyní Orlických hor?

- a) princezna Kristýnka
- b) princezna Kačenka ✓
- c) princezna Maruška

Kdo je spoluvládce Orlických hor?

- a) Rampepurda ✗
- b) Rumpl ✗
- c) Rampušák

Příloha I – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 9

ADAM ZOUVAŘ LUKAŠ GUNAL
VOJTA Pracovní list č. 9

Přesmyčky

Ze zpřeházených písmen utvoř slovo a získáš název pomocné vědy historické, které se zabývá studiem znaků.

DIHEKARAL HERALDIKA ✓

Spojovačka

Spoj název s obrázkem znaku.

Kostelec nad Orlicí	Doudleby nad Orlicí	Potštejn	Vamberk	Solnice	Častolovice
---------------------	---------------------	----------	---------	---------	-------------

✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓

Doplňovačka

Napiš do pověsti tato chybějící slova tak, aby text dával smysl: jelena, pomoc, hon, zachránil, panna, pářez, pannu na jelenu, Ondra.

V lese byla skupina dřevorubců, kteří se snažili vyvrátit pářez ✓ stromu. Mladý Ondra ✓ koukal k hradní bráně, zda nejeli páni na hon ✓ a zda nezahledne svou milovanou Jitku. Mezitím smutná panna ✓ Ofka plakala u okna. Chtěla s nimi také jet, ale otec jí to zakázal. Ofka však neposlechla, vyesdla na

svého jelena a jeli se projet. Zvíře se z hlaholu mužských hlasů splašilo a uhánělo pryč. Ofka křičela o pomoc. Uslyšel ji Ondra, utíkal a hodil jelenovi pařez do cesty. Ofku sachmánil a odnesl ji na hrad. Všichni mu byli vděční. Ondra za to požádal pána, aby propustil Jitku ze svých služeb. Jitka s Ondrou se vzali. Od té doby má naše město ve znaku pannu na jeleni.

Kreslení

Vymysli si vlastní znak, nakresli ho a napiš krátké vyprávění o jeho vzniku.

JEDNOU ŠEL ČERT PO MĚSTĚ. POTKAL HONZU A ŘEKL MU, ŽE MÁ KOUZELNÉ VIDLE, JESTLI SI NĚCO NECHCE PŘÁT. HONZA ČERTOVI ŘEKL, ŽE CHCE MÍT HODNĚ PEMĚZ, ABY SI MOHL S MAMINKOU KOUPIŤ MLÝN. ČERT MU PŘÁMÍ SPLNIL. A OD TĚ DOBÝ VZNIKL ČERTŮV MLÝN S TÍM TO ZNAKEM.

Příloha J – Ukázka vypracovaného pracovního listu č. 10

Tenka B.

Pracovní list č. 10

Doplňovačka

Napiš do věty chybějící slova.

- 1) Nedaleko Poláčkova náměstí stojí Kolowratský zámek.
- 2) U kostela Nejsvětější Trojice je postavena zvonice s šestím největším zvonem Kyštofem v Čechách.
- 3) Na náměstí můžeme navštívit muzeum hraček.
- 4) Nad městem se nachází židovský hřbitov.
- 5) Část roubených domků stojících pod zámkem je nazývána Chaloupky.
- 6) V Častolovicích je krásný sámek se zvěřincem, kde mohou děti krmit zvířata.
- 7) V Potštejně se na kopci tyčí zřícenina hradu Potštejn.
- 8) Město Vamberk je proslulé svou krajkou.
- 9) V Rychnově nad Kněžnou stojí u řeky budova, kde se v jedné části vyrábí a prodávají minerální vody a soda limonády, ve druhé části se vaří pivo.
- 10) V obci Kvasiměř je postavena rozsáhlá fabrika zabývající se výrobou aut a její název je škoda.

Poznávkačka

Poznej podle obrázku osobnost Rychnova nad Kněžnou a napiš na řádek její jméno.

Karel Poláček

Roman Librdle

Magdaléna Dobromila Rešigová ✓

Jiří Šlís ✓

Přesmyčky

Ze zpřeházených písmen utvoř slova, napiš je na řádek a získáš indicie, které se vztahují k jednomu klidnému místu v Rychnově nad Kněžnou.

TIKŮVĚNY KVĚTINY ✓

MYSTRO STROMY ✓

POČIODNEK ODPOČINEK ✓

VÉLANO MIPYDYRA LANOVÉ PYRAMIDY ✓

PACÍHOU DIČKYLO HOUPACÍ LODIČKY ✓

Název místa je: PARK ✓